

ANA MARGARIDA DE CARVALHO

Kit érdekel a tenger háborgása

Ahogy a harcosok csak pontok a horizonton, a domb, a domb

„Hová tértek nyugodni este az építők, midőn a Kínai Nagy Fal elkészült?”
(Bertold Brecht)

A kifejezett sügérek mindig nőneműek, mivel a hímpéldányok nemet váltanak, amint felnőnek.

Kubában él egy békafaj, ami nem nagyobb, mint egy hüvelykujjköröm, és egyszerre csak egy petét rak le.

A londoni taxisok hipotalamusza a legfejlettebb a világon, mivel annyi útvo-
nalat és utcát kell fejből tudniuk.

A pandák táplálkozásának alapját egy fajta fának – a bambusznak – a leve-
lei képezik, a probléma csak az, hogy húsz évbe telik, amíg a bambusz meg-
felelő nagyságra tud nőni.

A gesztenyefákat Konstantinápolyból hozták a középkorban.

A kozmikus gázfelhő, amiből kialakult a Föld, egy szupernóva felrobbaná-
sából jött létre, ergo csillagpor vagyunk.

Az ókori Egyiptomban feltalálták egy kampószerű szerszámot, amivel ki
tudták szippantani az agyat az orron keresztül, anélkül hogy elcsúfították
volna a múmia arcát.

Svájcnak 12 km² szennyvíztisztító-állomása, 11 km² golfpályája és 1 km²
romja van.

Eugénia mindig némán lemerevedett, amikor Joaquim egészen oda nem illő
módon (mindig oda nem illő módon beszélt, felmentette magát az alól, hogy
normálisan beszéljen) és úgy kezdett el értekezni a pandák egyszólamú étkezé-
si szokásairól, vagy az egyiptomiak agycseppfolyósító találmányáról, mintha
egy konyhai robotgépről beszélne. Vagy az ingák változatlan dőlésszögéről,
az atomhasadásról és azokról a terápiás infúziókról, amelyek egy amazona-
si kaktusz levéből készített gyógyszerrel vannak megtöltve. Nem lepték meg
Eugéniát ezek az összefüggéstelen tudásmorzsák. Csak az kételkedne annak
az embernek az állításaiban, aki ennyire otthon van a világban, aki egyáltalán
nincs otthon a világban. Lehet, hogy már Joaquim se tudta megkülönböztetni

az első kézből származó ismereteit a másodkézből származóktól, amelyeket
megfelelően csomagolva és keretezve szerzett meg a tv-ből, aminek az ukrán
nő szilárd meggyőződése szerint mindig bekapcsolva kellett lennie.

Sosem tudjuk, amit tudunk, hol kezdődnek a mi emlékeink és hol végződ-
nek mások emlékei, amit ma felidézünk, mindig ugyanaz, amit a legutóbb fel-
idézünk, minden emlék hamis. És minden elkeveredik, az álmok, a tények,
az emlékek, a számtalan hozzáadott elem, ami egy selejtes együttest alkot
– minden ugyanabból az anyagból készült, egy szivacs, teli lyukakkal és tér-
közökkel, és néha, amikor kicsavarod, alig jön ki egy csepp, máskor meg dől
belőle a víz. Eugénia nem az a fajta ember volt, aki légytojások súlyát mére-
geti a pókmérlegen. A valóság és a valóságosság közül hezitálás nélkül a va-
lóságosságot választaná. A között, ami megtörtént és ami megtörténhetett
volna, a második lehetőségre szavazna. Számításba véve azt, hogy ami kivéte-
les, sokkal inkább lel otthonra a valóságban, mint a fikcióban, ez utóbbiban
ugyanis nagyon gyorsan összeomlanak a valóságosság bizonytalan építmé-
nyének alapjai. Mindazonáltal nem lenne tanácsos eltitkolni: az igazság fáj. Az
igazság nagyon is tévedhet. Csak idő kérdése. Illetve annak a kérdése, hogy
mikor döbben erre rá maga az igazság.

És a televízió mindig be van kapcsolva, a világ zaja, az emberiség és
a hozzá tartozó dolgok polifonikus zúgása. Folyamatos, mint a tenger zaja,
éjjel és nappal, megállás nélkül, a buzdítás hullámai, nyáltajték, köpetvizesés.
Régebben, a hajón, Eugénia azzal merítette ki magát, hogy a világ lélegzését
hallgatta, ki, be, belélegez, bent tart, kifújhatja. A város házaiban hallatszik
a világ izzadása. Mindenhol és mindenfelé izzadnak zajokat, pattogó hango-
kat, csikorgást, lármát, dobszót, motorzajt, halálhörgést, recsegést, vízcsep-
pek hangját a porcelán rettenthetetlen felületén, ping, ping, ping... Ez az
emberiség izzadsága, ami sűrűbb, fertőzőbb, nehezebb kiszedni sárga foltjait,
gondolja Eugénia, az emberiség izzadsága, ami annyit ordított már a tenger
ellen, és most egyesül ezzel a mindenhol jelen levő és idegen izzadságóce-
ánnal, ami ugyanolyan szerénytelen, mint ő maga. És teletölti a füleit, amik
nem tudnak olyan jótékonyan bezáródni, mint a szemhéjak. De mit érdekl
őt most a tenger háborgása.

URBÁN BÁLINT FORDÍTÁSA

JESÚS CARRASCO

Kegyetlen idő

A gyerek a fogadó ajtajával szemben leoldozta a segédet, és hagyta, hogy láb-
bal a földre essen. Megragadta a nadrágszárát, és teljes erejéből húzta befelé
az épületbe, de a test egy centimétert sem mozdult. Többször is nekiveselke-
dett újból, de minden alkalommal kimerültem roskadt össze, anélkül, hogy
elmozdította volna a holttestet.

Még semmi jele nem volt a pirkadatnak, de úgy kalkulálta, hogy már
nem lehet hátra túl sok idő napkeltéig. Képtelen volt egymaga megmozdí-
tani a tetemet. Egy pillanatra átfutott az agyán, hogy annyi baj legyen, ha
az az ember ott marad, ahol van. Nem ővele volt elszámolni valója, hanem

a csendbiztossal. A kút felé nézett. A pástor nyugodtan ült, mellette a kutya,
a kecskék meg szanaszét. Támadt egy ötlete.

A kút kávájához ment, több fazéknyi vizet felhúzott, és addig itatta az álla-
tokat, amíg már nem akartak többet. Azután felállt a kőre, hogy leszerelje az
emelőcsigát. A csiga olyan súlyos volt, hogy kis híján a kútba rántotta.

Bement a házba és a csigát az asztalra tette. Tapogatózva keresgélt azo-
kon a helyeken, ahol szekrények voltak, hátha talál egy darab kötelet. Ami-
kor már csak a kamra volt hátra, megállt. Hallotta a saját lélegzetét a néma
csendben. A csendbiztos holtteste mellett elhaladva érezte, hogy belelépett

az agyaglapokon alvado vértócsába, és hogy megcsúszott a cipőtalpa. A faliszekrény felé menet, csoszogva szabadult meg a ragacstól. Belépett a kamrába, s miközben a nyomorék a lábánál búzlott, végigtapogatta a szobácska belső falait. Szerszámok fogantyúit, fokhagyma füzéreket érintett meg, aztán kezébe akadt egy ujjnyi vastag, összetekert kötél egy szögre akasztva.

A lánc, amellyel a nyomorék foglyul ejtette, még mindig az oszlop lábánál hevert. A csigát a bilincsbe akasztotta, aztán áthúzta a kötelet a kifényesedett garatrészen. A kötélvégeket a fekvő férfihez vitte, és az egyiket a bokákat összeszefogó boghoz csomózta. Addig húzta a zsineg szabad végét, míg a halott bakancsai párhuzamosan nem álltak, mintha katonásan csattogatná a bokáját. Megpróbálta még erősebben húzni, de a tetem olyan súlyos volt, hogy elvesztette az egyensúlyát. Terpeszbe állt az ajtókeretben, és így, saját testsúlyát latba vetve, kezdte húzni teljes erejéből. A holttest alig mozdult, de azért megmoccant. Húsz perc múlva sikerült annyira bevontatnia a segédet a szobába, hogy az ajtó becsukódjon.

Amit a gyerek ezután tett, azt nem a kecskepásztor parancsolta neki. Oda ment a csendbiztoshoz, és becsukott szemmel végigtapogatta a zakóját. Egy belső zsebből kivette az ezüstözött öngyújtót, és az ingébe tette. Ráöntött a holttestekre egy doboz olajat, amelyet a nyomorék a faliszekrényben tartott. A folyadék átítatta a ruháikat, és amikor azok már nem tudtak többet beszívni, a maradék szétömlött a padlón, örökre beszennyezve az ábrákkal díszített agyaglapokat. Teleszórta a tetemeiket a tetőről lehullt náddarabokkal, rájuk dobta a segéd kötelét, meg a törött fadobozokat, amelyekben a nyomorék a szifonokat tartotta. Összeszedte a gyékényfonatú szék maradványait, amelyet szétért, hogy elszökhesse a nyomoréktól. Szétszaggatta a még egyben maradt darabokat, és azokat is a máglyára dobta, a fonott ülésel egyetemben. Végül zsák és kőfoszlányokat csavart a szék egyik hosszú rúdja, és agávénallal kötözte rájuk. Az utcán hajnalodni kezdett.

A gyerek egy faládával a kezében ment vissza a kúthoz, és a kecskepásztor mellé guggolt.

– Már minden készen van. Mehetünk.

– Biztonságban vannak a holttestek?

A fiú a fogadó felé pillantott, amelynek meszelt fala a kelő nap vöröses árnyalatait tükrözte.

– Gondolom, igen.

– A pokol már kitérte nekik a kapuit.

– Igen.

Az öreg fejébe nyomta a szalmakalapot, és felhúzta ültéből. Annak alig volt annyi ereje, hogy megálljon a lábán. Nadrágszára hirtelen megroggyant. Zakója rongyosan lógott megkorbácsolt testén. A fiú mindaddig a percig észre sem vette, mennyire sovány az öregember. Segített neki felülni a kútkávéra, a ládat a lába alá tette, és a karját húzva elérte, hogy a pásztor állva maradjon a falán. Azután odavezette a szamarat, és oldalvást a kecskepásztor elé állította. Az öregnek, ahogy ott állt az emelvényén, gyomra magasságáig értek a vízfordónyergek. A fiú segített neki, hogy hasmánt a rakományra zuhanjon. Addig húzgálta a karját és a lábát, míg el nem érte, hogy az öreg végül ülő helyzetben maradjon a szamar hátán, két lábát a dugig telirakott, fonott kosarak mellé szorítva.

A fiú még utoljára visszament a fogadóba. Az utcán már világos volt, de még jó pár óra kellett hozzá, hogy a nap az épületbe is behatoljon. Fogta a kóccal begöngyölt fáklyát, és végigjártatta tekintetét a helyiségben, de semmit sem látott. Beszívta a szoba áporodott levegőjét, és most először ismer fel az egérlakta szagot. A korhadt fa, a félig megevett kukoricaszemek és a csokoládé színű, metélt formájú ürülékek elegyének sűrű szagát. Megcsapta a nyomorék tetemének büze is, amely belülről már rothadt, és érezte a füstölt húsk illatát, amely, bár már elvitte őket, még mindig ott lebegett a levegőben. Megragadta a kopogtatót, és jó nagyot rántott az ajtón, hogy beszoruljon a keretébe, de az ajtó nem csukódott be. Többször is nekiveselkedett, minden eredmény nélkül. A segéd keze a padlón kilógott az utcára. Cipője orrával berúgta a kezét, és megint megrántotta az ajtót, mígnem a retesz végül a helyére csattant. A kút felé nézett, és látta, hogy a pásztor lehorgasztott fejével, s a rakomány felett keresztbe tett kézzel ül a szamar hátán, akár egy fogoly.

Kivette inge zsebéből az öngyújtót, és meggyújtotta. A kékes fény megvilágította piszkos arcát. Ha tükröben láthatta volna magát, sírva fakadt volna. A lángot a kóc szálaihoz közelítette, amelyek kiálltak a fáklya bugyrából, és addig fújta, míg erőre nem kapott. A fáklya fejét a föld felé fordította, és lassan forgatta a nyelét, míg csak az egész göngyöleg lángokban nem állt. Kinyitott egy zsallat, a rudat a hevenyészett máglyára hajította, és nézte egy darabig. Eleinte nem történt semmi, és egy pillanatig attól félt, hogy a tűz nem bír el a sok lommal, s még a végén kialszik a fáklya. Pár perc elteltével azután, fellobbant a szék ülésének száraz gyékénye, és a többi már jött magától. Félig nyitva hagyta a zsallat, hogy a levegő táplálja a tüzet, s visszament a pásztorhoz meg az állatokhoz. Megragadta a szamar kötőfékét, és mire teljesen megvirradt, észak felé, arccal a hegyeknek, elhagyták a falut.

DOBOS ÉVA FORDÍTÁSA

JASMIN B. FRELIH

RÁ/FÉL

Poetrylitics

Bolond, vagy szándékosan félrevezető? Csak ezt akartam tőle megkérdezni. A háza előtti lesben álláskor, a föllépési előtti tömegben, folyton készenlétben, hol van, kivel van, mikor, miért, hogyan. Nébányszor már majdnem sikerült egyedül találnom, de mindig közbejött valami. Ha nem lógott meg, térben és időben, nekem fogott el a levegőm vagy a bátorságom vagy csak a kedvem, hogy a végére járjak ennek a dolognak. Már ekkor tudtam, hogy mindenkiben két ember lakozik. Az egyik akarja, a másik nem. A létezés ösztöne és a halál ösztöne, noha soha nem lebezt benne biztos, a vágy melyik oldalán állnak. Ha kétségtelenül biztos lenne, hogy bolond, hogy valóban mindent végigcsinált, de nem sikerült átnéznie azon az utolsó ponton, nagyon csalódott lenne. A varázslat alázatát követel, és a varázsló egyetlen imperatívusza, hogy nem fedbeti föl a titkait. Mégis... most, hogy itt van, előttem, és a nyelvem begyén itt van az az ördögi kérdés, függetlenül kapcsolatunk esztétikai elemeitől, a tisztelettől, az udvariasságtól, a visszafogottságtól, és noha tulajdonképpen, őszintén szólva, már minden mindegy, történjen bármi, még mindig örömmel neki szegezném a kérdést. Van valami erőszakos ezekben

az elméletekben. Megállított a szájalom. Öreg már a pasi, és igazán édi, abogyan a világ, a sok évnyi fecsegés után, még mindig elviseli.

– Zs. úr?

Az öregúr fölrezzent álmodozásából. Kezével végigsimította az arcát, kétszer is visszatért az állához, a homlokára, le-föl az arcán, hüvelyk- és mutatóujjával megnyomogatta az orrát, és nyújtózott is egyet.

– Ki az, aki, úgy tűnik, ki tudja ejteni a nevemet?

Zója elnevette magát.

– Üdvözlöm. Zója vagyok.

Az öregúr gyorsan túltette magát a csodálkozáson, és hirtelen, tiszteletteljesen, fejet hajtott.

– Akkor maga az, aki, úgy tűnik, idegyűjtötte az élő áramot?

Megérintették egymást ujjbegyeikkel, csuklójukkal, körmeikkel, az izmikat összekötő apró inaikkal. Zója bólintott, még mindig nevetve. Az öregúr tekintete elrédett.

– Nem tudom, azért van-e ez, mert már öreg vagyok. Valóban annyira öreg vagyok, hogy már nem sikerül, hogy már, úgy tűnik, nem jön össze, de

valakinek be kell vallanom, hogy úgy mondjam, meg kell gyónnom, hogy mindezt..., hogy semmit nem értek már, nem értem, mi történik. Ezek az emberek... – elhagytam, és tekintetével hasadékat keresett a horizonton –, ezek az emberek még csak nem is emberiek. Valami hiányzik belőlük. Az hiányzik belőlük, úgy tűnik, hogy valami hiányozzon belőlük. Úgy tűnik. Hogy is van ez? Nem értem.

Elnéz mellettem. A biúságot azonnal átlátom, különösen ha ennyire világosan megmutatkozik, mint valami természeti jelenség. De máris csökkent. Kölcsönzött magának némi energiát a megmaradásból, és azonnal vissza is adta. Túl öreg vagyok abhoz, hogy folyamatosan vonzzam a tekinteteket, idegenek tekintetét. A figyelem inflációja. A nyugalom deflációja. És akármit is gondolok róla, vagy gondoltam korábban, ennek a történetnek a történelme, amely tulajdonképpen csak az én részemről létezett, az ő hallótávolságán, látókörén kívül formálódott szavakká, mégis elérte azt a pontot, ahol már nem kerülhető el a különbségtétel, és el kell ismerni a létezését. A legkönnyebb ezt egy kérdéssel megtenni. Hogyan? Hogyan lett a te világod annyira más, hogy az én tekintetem nem tudja szétválasztani tünetre, viszonyra és értékre? Az embernek ennie kell. A barmot kicsapják legelni. A rétre vagy a jelentések mezejére. Az értelem kalóriái lebontják az érdekek kifejeződését, és a világ birtelen idegenné válik.

– Dohányzott valaha, Zs. úr?

– Soha.

– Ivott? Szerencsejátékok vagy számítógépes játékokat játszott?

Az öregúr kiegyenesedett, a rekeszimat felhúzta, szemöldöke hullámzott.

– Soha.

– Soha semmi drog?

– Nem, soha.

– Tehát soha nem volt függő?

Csapdát állított neki, és ő annak rendje és módja szerint belesétált.

– Soha – mondja, de már gyanakvóan összevonja a szemöldökét. Megsejti a félreértés veszélyét, ezért folytatja –, szenvedélybeteg soha nem voltam. Függő igen, természetesen, mint mindenki más. Talán egy kicsit jobban is. Cukorbeteg vagyok.

Sziszegő hangjai apró fehér nyálcsöppekkel tarkítva röppenek el ajkáról. Valakinek fölkeltek a figyelmét. Zója közelebb lép hozzá, testének melegébe; a férfi testének ismeretlen összetevői, a szaga, a hője, ruhájának susogása belepakodnak a nő észlelésébe.

– Mennyit mindent elárulnak a szavak – mondja. – Szenvedélybetegség. Függőség. Egyik a szenvedélyed, a másiktól függsz. A dohányynak tényleg nem kell a szenvedélyeddé válnia, de valamin lógnod kell. Senki nem lebeg. Függünk az időtől, a tértől, a levegőtől, a víztől... olvasta a verseimet?

– Még nem volt rá lehetőségem – mondja megfontoltan. Az agya elfoglalt. Tudja, hogy a nő mondatai túlmutatnak önmagukon – de vajon mit akar mondani? A teste elfáradt és elgyengült.

– Amikor Párizsban elterjedt a híre, mit csinálók a Rad-Govval, a hatalom átalakuló rendszere házi őrizetbe kényszerített. Elkéstek. Három hatalmas férfi, egyenesen az idegenlégióból, éjjel-nappal az ajtó előtt állt és fegyverrel riasztott el mindenkit, aki közeledni mert. Az ablakaimat bedeszkázták és a lakásból elvittek minden mozdíthatót. Egy alacsony, Clauseau-bajuszos tisztviselőnek, aki minden este eljött megfenyegetni, az arcába nevettem. Azt mondta, éheztesni fognak, de én azt válaszoltam, nagyszerű, akkor éhségsztrájkolhatok anélkül, hogy kísértésbe esnék. Egy évig csak azon a vízen éltem, ami lustán csöpögött a fürdőszobai csapból. Szinte rácsatlakoztam erre a csapra. Ez volt az egyetlen kapcsolatom a külvilággal. A kommunikációs csatorna, amelyen naponta érkezett az üzenet, hogy még mindig létezik a víz körforgása, tehát süt a nap és esik az eső. És ez elegendő volt. Tökéletesen elegendő. A bőröm elszürkült, a fogaim kihullottak, skorbutot kaptam, beriberit, pellagrát, rachitist, a testem lassan egyszerűbb összetevőire bomlott, de elmém friss és ép maradt, és nem haltam meg. Egy év múlva, miután már nem maradt más hátra, kínozni kezdtek. Nem tudom, mivel magyarázták kietartásomat. Az ajtó előtti örök cserélődtek, ezt tudom, talán azzal gyanúsították őket, hogy élelmet csempésznek be nekem. Pedig nem. És amikor egy priccse feszítettek, a fejemre zsákok húztak, és vizet öntöttek rám, nem féltem. A tudóm biztos volt benne, hogy víz alá került, de az én kapcsolatom a tudómmal már nem volt olyan erős, hogy én magam is biztos lettem volna ebben. Valóban nem volt kopolyám, de az agyamba már befészkelte magát az a tudat, hogy a légzés több egyszerű gázcserénél. Talán igazam volt. Valamit akartak tőlem. Valószínűleg azt, hogy mondjam meg, hol vannak a többiek, és miért, és hogyan... De nem mondtam el semmit. Nem adták föl. Minden elképzelhető kipróbáltak. Mire új hatalom jött, amely nem értette a mi konfliktusunkat, és megfélemlített az ajtó előtt álló örökről – nyilván elfelejtett nekik fizetést adni, ezért tűntek el –, addigra az én hátam egy elektromos folyó medre volt. Minden fényre, elektromágnessé vált. Az anyag energia. Ez, extrém pillanatokban, jól jön az embernek.

RAJSLI EMESE FORDÍTÁSA

MARCO MAGINI

Mintha egyedül volnék

Romeo

S zzel elérkeztem a fő kérdéshez: mit gondolok erről az esetről, és mi készítetett arra, hogy visszatérjek a szavazatomra, amelyet teljesen tiszta lelkiismerettel adtam le?

Meg kell mondjam, hogy a lelegejétől fogva azonosultam Prunon bíró elgondolásával. Tökéletesen azonosultam vele, ami, azt hiszem, az igazságszolgáltatásról és a küldetésünkről alkotott hasonló szemléletünknek köszönhető. Mindenesetre erőt vettem magamon, hogy elválasszam egymástól az esetről alkotott ítéletemet és a kollégáim iránti esetleges személyes rokonszenvet.

Ám ez nem sikerült.

Sok évnyi szolgálat után is vannak dolgok, amelyekről az ember úgy gondolja, sosem történnek meg, vannak hibák, amelyekkel kapcsolatban azt hiszi, a gyakorlat megóvja attól, hogy elkövesse őket.

Hány történelmi esemény múlik valójában apró, személyes problémákon! Hány olyan esemény van, amely nyomot hagyott az emberiség történetében, események, amelyekről több száz oldalt írtak, és kimenetelüket valójában

személyes ellenérvzés határozta meg, nem pedig megalapozott döntés! Létrejött volna az oslói egyezmény, ha Arafat és Peres első látásra utáltak volna egymást? Lehetséges volna, hogy személyes bosszúságok, irreleváns részletek határozzanak meg sok ezer ember életét befolyásoló döntéseket? Vagy egy tévesen lefordított mondat? Vagy ha valaki csámcsogva eszik?

Lehetséges, hogy apró gyengeségek, apró egyéni rögeszmék lehetnek korszakos döntések mozgatórugói? Apró események, amelyek sosem kerülnek be a hivatalos jegyzőkönyvekbe, a történelemkönyvekbe? Jelentéktelen körülmények, amelyek valami irracionálisat indítanak el valakinek a fejében, valamely kellemetlen emlék, fóbia, alkalmatlanság-érzés, amelyek döntéseket befolyásolnak?

Mélyen tisztelt Kollégák, a bizonyítékok fényében, a meghallgatott tanúvallomások fényében és az eme törvényszék alapját képező nemzetközi joggal összhangban úgy vélem, hogy a vádlott Dražen Erdemovićot teljes egészében fel kell menteni a vádak alól. De nemcsak erről van szó. A vádlottat fel kellett volna menteni, és az ítéletnek arra a folyamatra kellett volna fektetnie

a hangsúlyt, melynek során az egyén megéreleli döntéseit. Az, amit mi Történelemnek szoktunk nevezni, nem más, mint nagy emberek cselekedeteinek összessége, lett légyenek a kétségbevonhatatlan emberi nagyság képviselői, vagy a szélsőséges gonoszok. De a Történelem mozgatórugója nem ez. A Történelem mozgatórugói emberek milliói, akik saját alkalmatlanságukkal, saját félelmeikkel és saját hamisságukkal küzdenek. Emberek, akik nem világos döntéseket hoznak, hanem legjobb tudásuk szerint cselekszenek. Lehet, hogy hibáznak, lehet, hogy túl későn reagálnak, de mindenesetre megpróbálnak ellenállni az ösztöneiknek, és ha nem mindig sikerül is felülkerekedniük, úgy döntenek, hogy szembemennek az árral, hogy továbbra is emberi lénynek érezhessék magukat.

Én nem ezt tettem.

Én tudtam, mi lett volna a helyes lépés, én tudtam, milyen döntés lett volna összhangban az igazságosság elvével, ami ennek a bíróságnak a fundamentuma. Mégis elítéltük Dražen Erdemovićot egy gyűlöletes kompromisszum folytán, amelyben az enyém volt a végső döntés, elítéltük őt, mert nem kellett volna ott lennie, ahol volt, mert a toborzáskor el kellett volna képzelnie, hogy egy olyan szisztémába kerül, ahol öregek és gyerekek fölött kell ítélkeznie. A szóbeszéd alapján meg kellett volna sejtene, el kellett volna képzelnie, hogy mi lesz, mert ez szokott történni, amikor az ember belép egy hadseregbe.

Ez volt a legsúlyosabb büntény, amelyet Európában a második világháború óta elkövettek, és mi elvártuk, hogy a vádlott valamiképpen előre lássa mindezt.

Ez a fiatal ember nem fanatikus, nem esett át agymosáson, ő az utolsók között lépett be a hadseregbe, amikor számára már kimerült valamennyi lehetőség, csak azért lépett be, hogy legyen mit ennie a feleségének és a lányának.

Létezik emberi igazságszolgáltatás?

Valóban ítélkezhetünk emberi lényekként? Az emberi lényeket sokszor az igazságosság legfőbb vágya vezérli, de attól még a történelem gyermekei maradnak, a maguk apró-cseprő problémáival, melyek mind semmisségek, de megváltoztathatják az események rendjét.

A rend.

Az egyetlen dolog, amire egy törvényszék törekedhet, az a rend visszaállítása, el kell érnie, hogy a társadalom önmagával és önpusztító erőivel szemben is fennmaradjon. Az igazságszolgáltatás egyenlőséget jelent, de az igazi egyenlőség csak az eredeti rendnek a helyreállításával lehetséges, amelyet a bűncselekmény felborított. Minden egyéb a legjobb esetben is arra való kísérlet, hogy megalkossuk a Történelemnek valamely közös olvasatát, a legrosszabb esetben pedig bosszú.

Az ENSZ 1993. április 16-i 819. számú határozatával a nemzetközi közöség, amelyet mi képviselünk, kimondja a srebrenicai enkláv megsemmisítését. Igazságot akkor a nemzetközi közösségnek kellett volna szolgáltatnia, ami az után jött, az csak alibi, egy kísérlet arra, hogy elhallgattassanak egy pisztolyt, amelyik lőtt. Talán eljön az a nap, amikor a valódi hóhérok tartóztatják le, a mérsárlás kitervelőit és buzgó végrehajtóit. Dražen Erdemović egyik kategóriába sem tartozik.

Akkor miért döntöttem úgy, hogy elítélem?

A tárgyalás napján biztos voltam benne, hogy melyik a dolgok a helyes értelmezése, biztos voltam benne, mi a helyes ítélet.

De vannak dolgok, amelyek megtörténnek, hibák, amelyeket elkövetünk, események, amelyek bekövetkeztét egy sor megismételhetetlen körülmény idézi elő.

LUKÁCSI MARGIT FORDÍTÁSA

ALIDA BREMER

Oliva kertje

VODICE, 1934

A cirkáló, mely I. Sándor szerb és jugoszláv királyt hivatalos látogatásra Franciaországba szállította, és Marseille kikötőjében horgonyozott le, dús hagyományú nevet viselt: Dubrovnik. A királyt, aki kellemes arcvonásokkal rendelkező, karcsú férfi volt, és előkelő, vékonyka bajuszt viselt, nagy tisztelettel fogadták.

Igaz, a francia rendőrséget alaposan felkészítették, hogy ügyeljen a lehetséges merénylőkre, hiszen tudni lehetett, hogy sok horvát vagy akár macedón, sőt esetleg albán, boszniai muszlim, netán szlovén egyén kész harcolni hazájának Szerbiától való függetlenségéért, Jugoszlávia szétveréséért. Különösen azok a fiatal macedón és horvát fasiszták voltak veszélyesek, akik Olaszországban kaptak fasiszta kiképzést, mivel a védnökük, Mussolini szintén Jugoszlávia szétverésével kacérkodott.

Miközben a vendéglátó, Louis Barthou francia külügyminiszter, akinek életével kellett fizetnie e találkozásért, nagyvilágias volt és higgadt, a király sápadtnak, bizonytalannak és idegesnek látszott. Egymás mellett ültek egy nyitott automobilban, amikor a merénylő, akinek több konspiratív neve volt, és később mint a „Belső Macedón Forradalmi Szervezet” bolgár tagját azonosították, „Vive le roi!”-t kiáltva a kocsi elé ugrott.

Ezt a jelenetet bármikor meg lehetett nézni a filmhíradókban, mivel véletlenül felvették, Paulina azonban nem látta, mert Vodiceben nem volt mozi.

Egy szomszédasszonyától hallotta, hogy a király meghalt – a hír villámsebességgel terjedt –, és a következő éjszakán, 1934. október 10-ről 11-re virradóra, a csendőrök betörték a kikötőhöz közel fekvő keskeny kis kőházba. Amint dörömbölni kezdtek az ajtón, Paulina nyomban felpattant és kiszaladt a szobából, melyet unokájával, Nikóval osztott meg. Az első emeleti nagy hálószobában Benedikt, Magdalena, a felesége, és Bianka aludtak.

Paulina a hosszú, fehér hálóingjében, kibontott hajával kísértet gyanánt osont fel a hálószoba ajtajához: „Mit tegyek?” A kérdés nem kérdésnek volt

szánva, mivel nem volt választás, csupán egy kis életjel volt, horgony a kétségbeesés tengerében.

„Ki kell nyitni!”, mondta Benedikt. Átölelte a feleségét, aki máris ríni kezdett, és felkelt. Bianka kikandikált a fehér lepedő s a durva gyapjúból kötött színes takaró alól. A szuronnal, bikacsökkel, gumibottal felszerelkezett rendőrökkel együtt jeges, rossz szagú hideg tört be a szobába, amitől a gyerekek még sokáig vacogott a foga, miután a férfiak, ütlegeket szórva rá, magával vitték az apját.

„A király miatt jöttek, aki Franciaországban, egy kikötővárosban, Marseilleben veszett oda”, Paulina megnyugtató hangja bölcsődalként hatott. A nagy ágy peremén ült, melyben most Bianka, Niko és Magdalena bújtak meg, hogy érezzék Benedikt testének hátramaradt melegét.

A bölcsődal mindannyiukat begyógyította Paulina meleg hangjának selymébe. „A királyt a nacionalisták ölték meg. Ezek a tökfaj csendőrök képtelenek különbséget tenni. És még ezt nevezik királlyságnak! Ám a király halott, ki tudja, ezután hogyan keresztelkedik át megint az állam. Holnap szabadon eresztik a mi Benediktünket, belátják, hogy nem csinált semmit.”

Benediktet nem eresztették el azonnal. A jugoszláv igazságszolgáltatás ellenvetést nem tűrő indoklása szerint Benedikt a királyi zsarnokság ellenfele volt, a király halott, tehát Benedikt bűnös. Vezekelnie kellett, annak dacára, hogy teljesen alaptalanul hozták kapcsolatba – akárcsak még ezer meg ezer más letartóztatott – a merénnyel.

Valakit meg kellett büntetni a király meggyilkolásáért. A valódi bűnösök amúgy is Olaszországban tartózkodtak, őket nem lehetett elkapni. Őket Benito Mussolinótól részesítette katonai kiképzésben, s tőle kaptak minden szempontból bátorítást. Mussolini minden hájjal megkent fasisztákat faragott belőlük, és most kénytelen volt föleleveníteni francia kapcsolatait. Ám amikor a franciák azt követelték, hogy adja ki nekik Ante Pavelićet, ezt kerek-perec

megtagadta. A torinói rendőrség őrizetbe vette ugyan az usztasa vezért, csak hamar azonban ismét szabadon engedte.

Mivel a gyerekek ingyen utazhattak Šibenikbe, otthon pedig már alig volt pénz, Bianka járt el napra nap a városi börtönbe, megpróbált némi ételt vinni a fogolynak. A kislány többnyire egy fekete fedővel lezárt kis piros fazekat vitt magával, melyben a sárga puliszkán néhány ecetben dinsztelt hal feküdt, rozmaringgal és kaporral fűszerezve (húsrá gondolni sem lehetett). A fazék gondosan be volt bagyulálva hímzett lenvászon szalvétába, Paulina jobb időkből megmaradt mesterművébe.

Bianka komolyan vette a föladatát, korán kelt, Paulina kikísérte a hajóhoz, s egyenesen a börtönbe ment, nem nézett se jobbra, se balra, átnyújtotta az ételt, amit a mogorva portás kirázott egy alumínium tányérra, melyre

rá volt írva a fogvatartott száma. Miután teljesítette a föladatot, várnia kellett a hajóra; végtelenül hosszúnak érezte a várakozás idejét, ami mélységes szomorúsággal töltötte el, olyan mélyen, mint a tenger Šibenik és Vodice között. Leült egy padra a kikötőben, két kézzel magához ölelte a piros fazekat, a hátsához szorította, és rezzenetlenül bámulta meztelen lábfejét. Fülelt a zajokra, melyek ugyanúgy a kikötőhöz tartoztak, mint a legyek, és számolta tulajdon lélegzetvételét tízig, aztán megint előlről. Gyakran elmentek mellette a városi gyerekek a szüleikkel vagy a nevelőnőjükkel, az ő lábukon volt cipő vagy szandál, és megkérdezték a felnőttektől, miért ül itt a kislány, és mit tart az ölében. Mikor végre befutott a hajó, Bianka a hajóhídra rohant, még mindig lehajtott fejjel, hogy elsőnek tehesse a lábát a fedélzetre.

RADICS VIKTÓRIA FORDÍTÁSA

VESZELA LJAHOVA

Földönfutók

Az őrnagy menetoszlopba rendezte a csapatot. Két sor lovas között taszigáltak a kobalstei letartóztatottakat. A hét halálra rémült öreg megtudta, hogy Proszecsenbe viszik őket. Ott aligha számíthattak valami jóra.

A szájtáti falubeliek dermedten álltak. A sortűz sokkolta őket. Mintha hirtelen megértették volna, hogy valami jóvátehetetlen történt. A görögök rádöbbenek: idegeneknek engedték meg, hogy rendelkezzenek a faluban elszállásolt emberek életével. Még azok is meglepődtek, akik együttműködtek a felkelőkkel. Azt várták, hogy a vádlottakat bedugják a községháza pincéjébe, legfeljebb jól elagyabugyalják őket, aztán mehet mindenki Isten hírével. Ehelyett kettőjüket lelőtték, a többieket megkötözték, ők az ismeretlen felé tartva előre átéltek a halált. A reggeli örömteli izgalom helyét átvette a felháborodás és az emésztő rettegés. A büntetés nem hozott megkönnyebbülést senkinek. A nap, amely úgy kezdődött, mint a Feltámadás ünnepe, végítéletbe fordult.

A konvoj már éppen indulni készült, amikor a semmiből a lovak orra elé ugrott Siskovica Evtimija. Az ura, Georgi Siskov a foglyok között volt. Az öregasszony elmulasztotta az örök leövetését, mert otthon késlekedett a rekvirált ökrök miatt. A fiait is el akarták vinni, de ő piócafényként kapaszkodott az egyik felkelő puskájába, elszakította a társaitól, miközben az öreget elhurcolták, és arany nyakékeket dugdosott a markába, hogy el ne vigyék Andont és Aposzolt. Nem volt nehéz jobb belátásra bírni ezt a hőst, de időbe telt, míg elbújtatta a fiúkat a dohányfermentálóban. Aztán átszaladt a lányához a görög negyedbe, a vejét keresve. Lambro, az anatóliai, történetét csatolt a derekára és magas lábszárvédőt a lábára – katonásdit játszik! –, és már reggel óta a felkelők körül sündörgött. Az öregasszony nem talált otthon senkit, csendes volt az egész negyed, csak ő futkosott, mint az eszelős, udvarból udvarba. Hirtelen sarkon fordult, és a főtérre szaladt. Talán ott meglátja a vejét, a fejesek között, és Isten segedelmével csodát tesz, megmenti az ő emberét. Mindközben ott motoszkált az agyában a kérdés, hogyhogya nem akadt valaki, aki figyelmeztette volna őket, hogy ilyen csapás készül! De mire odaért, már vették el a foglyokat.

Elkeseredésében sikoly szakadt ki belőle, vékony hangja az egekig hasított fel a forró levegőt.

– Ó, anyácskám, sosem lesz vége a mi szenvedésünknek!

Körülnézett, és rögtön észrevette, ki a legfőbb parancsnoka a csapatnak. Az őrnagy sötét, beesett arca nem ijesztette meg, gyűlt benne az erő: megmentette a fiait, most az öreget kell megmentenie. Kezét a szeméhez emelte, hogy védje a naptól, odafutott Rikszopoloszhoz, megragadta a csizmáját, átölelte, és könnyek között csókolgatta:

– Engedd el, tiszt uraság! – kántálta tiszta görög nyelven. – Mi rosszat tett neked az én Georgim? Egy ilyen vénember! Hiszen közületek valók vagyunk! Itt a vöm – nézett hátra –, ki is csípte magát, mint ti, hiszen görög! Miért

zaklatjátok megint a vénembert... Sosem lesz vége ezeknek az időeknek, mindig méricskéli valaki a földünket, egymás ellen fordítja a népünket, megcsalja a hitünket. A háború alatt... száműzetésbe hurcolták az én Georgimat, az tán semmi volt? A száműzetésből elengedték, most meg ti teszitek rá a kezeteiket! Szépen kérlek, tiszt uraság...

Rikszopolosz őrnagy összevonta a szemöldökét, lábával odébb lökte, és rácsapott idegesen toporgó lovára.

– Tágulj innen, néném! – de nem tudott kiszabadulni a kezek közül, amelyek gallyakként fonták körül a csizmáját. Nem tudta, hogy az öregasszony köztiszteletnek örvend.

Evtimija tovább szorongatta a lábát, mintha abban volna a menekvés:

– Hol vagy már, Lambro? – esengett támaszért. – A vöm görög, tiszt uraság, veletek van, én mondom! Lambro, Lambro – hogy nem látta a vejét, Siskov asszonya még nagyobb pánikba esett. – Lambro, szabadítsd ki az apósodat, fiam! Hát emberek vagytok ti? – meresztette a szemét Rikszopoloszra. Csak most vette észre hátul a kivégzettek, tehetetlen düh szorította össze a szívét.

Georgi Siskov nézte a feleségét a konvoj előtt, és maró könny szökött a szemébe. Tekintélyes ember volt, nem akarta így látni az asszonyát, olyan volt, mint a veszett tyúk, amelynek épp most szakították le a fejét.

– Ne rimázkodj nekik, asszony, ne térdepelj előttük! Kelj fel, asszony, a kevély lelkük meg sem érti, mit akarsz – suttozta Georgi Siskov, de az asszony nem hallotta.

– El fogják engedni őket – hallatszott valahonnan egy halk hang. Ahogy elnézte az ember az őrnagy mogorva arcát, egyáltalán nem ez jutott eszébe. Lambro pedig nem került elő – sem a felkelők közül, sem a tömegből.

A ló, megjedve gazdája noszogatóásától, fordult egyet, a tomporával meglökte az öregasszonyt, hogy az felbukott a földön. Asszonyok rohantak oda, hogy felemeljék, és felkelők, hogy kiszabadítsák a parancsnokukat. Az asszony felegyenesedett, leporolta a ruháját, de verejtéktől és könnyektől nedves arca csupa piszkos barázda volt, útszéli cigányasszonyra hasonlított, nem tekintélyes gazda hitvesére. Futva eredt a távolodó lovasok után, és tovább kántált, egyre áthatóbb hangon:

– Miféle ellensége a ti görög hatalmatoknak Georgi Siskov gazda, tiszt uraság?! Miért nem a hatalommal harcolsz, amely ellen felkeltél, miért az egyszerű embereket zaklatod?! Nem látod, hogy félvezetnek, és te piszkítod össze a kezed a falusi torzsalkodások miatt!

– Halkabban, Siskovica, halkabban – csitították az asszonyok, félve az őrnagy fegyverétől és nyerseségétől.

– Halkabban? Hiszen a halálba viszik őket! Basibozukok! Szemrebbenés nélkül! Mit csinálunk, ha egyszer bolgárok vagyunk? A lelkünk is kelle-ne, nem elég a vagyonunk? Elhajtottatok a jószágainkat, elhajtjátok a gazdákat! Fulladjatok meg! – rikoltotta, mint az eszelős, próbálva utolérni

a távolodó menetoszlopot. – Száradjon el a lábatok nyoma! Ha még egyszer erre a térre léptek, sújtson le rátok az Úr keze, amiért kiirtjátok a jó embereket! Antikrisztusok vagytok, ne páváskodjatok hazafiként! Tolvajok, útonállók! – kiabálta az öregasszony, és már nem próbálta megállítani sem bolgár, sem görög.

Az egyik lovas, egy ismeretlen, visszajött, és rácsapott az ostorával. Az asszony védekezően felemelte a karját, az ostor a tenyerébe csapódott, kiserkent a vér. Az asszonyt összeroppantotta a kín és a fájdalom, leroskadt, felzokogott. Kicsi volt és törekeny, olyan, akár egy porban vonszolt rongykupac.

CSÍKHELYI LENKE FORDÍTÁSA

KRISTIAN NOVAK

Fekete anyaföld

Megkértem Zvonkot, aki még állt, mint az árnyék, a szekrényre támaszkodva, hogy menjünk hozzá tévét nézni, kaubojokat és indiánokat, üres sörkonzerveket, vagy bármit, csak hogy eltereljem a gondolataimat Francról. Valahogyan ideges és gyenge volt, az úton egy szót sem szólt hazáig, otthon vizet ivott egyik pohárral a másik után, állandóan fel-felpattant a fotelból majd visszajött. Én lehúztam a sportcipőmet és a kanapéra ültem. Egyik pillanatban elalhattam, bár még nappal volt, mert teljesen megnyugodtam és üres kép volt a szemem előtt, amely nem volt gyakori eset a képzeletemben. Az üres kép hangos puffanás zavarta meg a szomszéd szobából, ez egy olyan hang volt, amely a szem elé egy hatalmas húsos kukacot, rovarot idéz, akkorát, mint egy ló, amely többször a szobai lámpa falának ütközik. Felálltam a kanapéról. Mintha valami ezt a jelenetet látta volna bennem, amivé most kellett volna válnom. A félelem attól, hogy mit fogok látni, kisebb volt annál a félelemnél, hogy örökké megdermedve maradok ezen a kanapén, így felálltam és kimentem a folyósóra. A Zvonko a a padlásfőljáró gerendájának kötelén lógott. Elsőre nem láttam a kötelet, mert a házban sötét volt, a kötel pedig vékony, ezért úgy tűnt, mintha Zvonko lebegett volna. Mintha még lett volna ereje színlelni, hogy koncentrált és udvariasan, hangtalanul ingott és remegett, kezével a hurkot tartva. Úgy látszott, mintha meggondolta volna magát, amint engem meglátott. Mintha megértette volna, hogy az egyetlen dolog, ami túléli ezt a jelenetet, az ő gyengesége, ahogy bennem megmarad. Odaszaladtam hozzá és megpróbáltam megfogni a lábánál fogva, majd megemelni. Nehéz volt és vadul rúgkapált. Néhány alkalommal sikerült átfognom mindkét lábát, de minden alkalommal rúgott és néhány lépéssel hátrébb taszított. Senki nem adott ki hangot, mi ketten sem, még Zdravko emlékei sem, amelyek figyelték ezt a bizarr képet. „Ne, már megint” gondoltam. Most tényleg egy szörnyeteggé váltam, azok számára is, akik mindezidáig védtek.

Mindig megsédültem, amikor valami nagyon fontos szituációban találtam magam. Lehet, hogy azért, mert ezeket a pillanatokot korábban már százszor elképzelttem, fantáziaképet alkottam róla, amikor valóssá váltak, a fejemben össze kellett kötönnöm az időtlen szerkezetet a jellel. A talpai görcsbe álltak, a nagylábujja felfelé állt, a többi ujj pedig lefelé. Mindezt láttam, mert az egyik lábán volt zokni és papucs, a másik viszont csupasz volt. Felnéztem a magasba és láttam, hogy az arca piros, a nyelve pedig kék. A szemei óriásiak voltak. Gyönyörű volt valami furcsa módon.

Amikor már biztos voltam benne, hogy vége, sikerült valahogyan rövid időre felemelnem, de utoljára még befestítette a hátát és engem hátra taszított. Mivel nem akartam elengedni, támaszték nélkül maradtam a földön, és a lábába kapaszkodtam. Egy roppanás hallatszott valahol felettem, és úgy éreztem, hogy valahol a kezem alól is. Arra emlékeztetett, ahogy a nagymama a levesben a főtt tyúklábat rágcsálja és tördeli. Az ő teste teljesen megnyugodott, tudtam, vége van. A fejem odabillent az ágykához, és éreztem az arcomon a nedvességet. Bevizelt, gondoltam. Félreléptem pár lépést és a sarokba ültem, a tekintetem nem vettem le róla. Ringatózott előre-hátra és még egyszer megremegett, bár az arca halott és nyugodt volt. Nem dugta ki a nyelvét és nem düledt ki a szeme, legalábbis nem jobban, mint általában. Teljesen nyugodt volt, és azt gondoltam, hogy most mindenkit lát, akik ezekben a napokban elmentek a falunkból, és lehet, hogy látja apámat is. Most már mind együtt voltak, együtt nevezhetek mindazon, ami történt.

Nem tudom, mennyi idő telhetett el, míg rámtaláltak, csak azt láttam, hogy már szürkület volt. Szerencsém volt, mert Zvonkóhoz egyébként senki sem járt haza. Éppen ezen a napon Pišta jött hozzá kölcsönkérni a hosszabító kábelt a világításhoz a bogrács fölé. Bejött és mindjárt az ajtóból meglátott engem, ahogy ott ülök háttal a falnak támaszkodva, és megkövült mosollyal bámulom a testet.

XENIA DETONI FORDÍTÁSA

HARALD DARER

Aki kutyákkal alszik

A vonat most lassabban ment, mert rövidebb időközönként ért lakott helyekre. A falvakon áthaladva pontosan be kell tartani a megadott sebességet, mondta a mozdonyvezető. Egyrészt a zajártalom, másrészt a balesetveszély miatt. A veszély, hogy elgázolunk valakit, mindig úgy lebeg a fejünk felett, mint ez a kard, mondta. Csak kevés mozdonyvezető tudja valamilyen tragikus baleset nélkül letölteni a szolgálati éveit. A lassú tempó tulajdonképpen nem számít a baleset szempontjából, mert úgyse lehet idejében megállni. Abban a pillanatban, amikor észrevesszük az

embert a síneken, már úgyis késő. A Déli Vasútvonalnak ezen a részén, Mürrzusschlag és Bruck an der Mur között a mozdonyvezetők gyakran éltek át tragikus baleseteket. Például az a mozdonyvezető is, akivel Norbert utazott. Amikor lakott helyeken haladt át, némán a síneket nézte, egyik kezével a jelzőkürtöt fogta, a másikkal a vészféket. Azért, mert ott télen egyszer már valaki a vonat elé ugrott, mesélte. Stájer öltözetben, egy korsó sörrel a kezében, szétterpesztett lábbal állt az illető a talpfákon. Nem sokkal az ütközés előtt még ivott egy jókora kortyot a korsóból,

aztán már nem volt sehol. Ilyenkor nem sok marad belőled, nekem elhiheted, mondta a mozdonyvezető, aki, miután annak idején végre megállt a vonat, és ő visszament a töltésen, csak egy szétrongyolódott stájer kalapot talált. Egy szétrongyolódott stájer kalapot, és benne egy hajcsomót, ami megmaradt a kalap tulajdonosából. Ezek voltak a földi maradványai, hogy úgy mondja. A mozdonyvezető babonás volt, ezért a stájer kalapot a vezetőállás mellett a falra akasztotta, hogy megvédje a további balesektől. A szétrongyolódott stájer kalap a saját mulandóságára emlékezeti, mondta. A test meghal, de a stájer kalap továbbra is él. Nemzedékek fognak meghalni őutána, csak a stájer kalap fog továbbra is élni, mondta a mozdonyvezető. A földi maradványokkal ellentétben a stájer kalap és a stájer öltözék nem enyészik el, mondta. „Nem a lélek, hanem a ruházat él tovább a halálunk után, Kreisky, mondom neki. Téged ugyanúgy elkarítanak egyszer, mint engem, és a ruhámat és a cipőmet és a pórázodat és a szájkosarat eldobják. Ez történik majd egyszer, akár hiszed, akár nem, Kreisky”, mondja Norbert úr.

Február végén, mondta a mozdonyvezető, különösen veszélyes ez a szaksz. Túl régóta tart a tél, és az emberek alkoholszintje a farsang miatt ilyenkor átlag feletti. Farsang idején mindig nagyon félek, mondta a mozdonyvezető. Úgy fekszenek a részek a peronon, mint a márciusi legyek a ház falán. Most is már jóval a falu kezdete előtt megszólaltatta a jelzőkürtöt, hogy a részek idejében észbe kapjanak. Lassan és a hó miatt szinte hangtalanul járt be a vonat a pichlbergi állomásra. Vagy ami megmaradt belőle. A vasúti átjáróból eltűntek a sorompók. Helyettük mindkét oldalon magas drótkerítés állt. Nem volt meg az állomásépület sem a váróteremmel, a forgalmi irodával és a vécével. A peron közepén, egy kis bádognyuhóban három alak keresett menedéket a hó elől. Arcukat boszorkányárc fedte, és régimódi dirndlruhában voltak. Mindegyik egy pálcát tartott a kezében, amellyel a begördülő vonatra suhintottak. Bár a vonat lassan ment, felkavarta a havat, amely eltakarta az imbolygó alakokat. Aztán a vonat egy nagy ívű kanyarban elhaladt Pichlberg főtere mellett, ahol éppen akkor tartották a hagyományos farsangi felvonulást. A farsangi felvonulást minden évben húshagyókedden rendezte meg a pichlbergi hagyományörző egyesület, amelynek természetesen a Leitenbauer is oszlopos tagja volt. Az ilyen mulatságokon a Leitenbauer mindig élőben ott volt, ahogy mondani szokta. És mindig segített berendezni a hagyományos farsangi kocsik egyikét. Ezeket a farsangi kocsikat egy bizonyos téma szerint rendezték be. Az egyik farsangi kocsi mindig a kivégzőkocsi volt. Ahogy a vonat elhaladt a pichlbergi

főter mellett, Norbert a mozdony vezetőfülkéjéből látta ezt a kivégzőkocsit. Jól látta a felállított akasztófát, amin egy szalmával kitömött bábu lógott. A felakasztott bábu volt a bűnbak, akit valaki helyett felakasztottak. Valaki helyett, aki abban az évben bosszúságot okozott a helybelieknek. Ha például megemelték a közüzemi díjat, mert a szemétszállító cég néhány új kúvárat vett, máris a polgármester fejével lógott a bábu az akasztófán. Ha a pichlbergi futballcsapat elvesztette a rangadót a brandtaliak ellen, máris az edző fejével lógott a bábu az akasztófán. Ha a fogadós kiadta az évek óta üresen álló vendégszobáit egy afrikai menekültcsaládnak, máris az ő fejével lógott a bábu az akasztófán. Ráadásul háncsszoknyába bújtatták, bozontos parókat tettek a fejére, és félbevágott piros tököket dugtak a szájába. Ezenkívül a menekültcsalád gyerekeit is sikerült rábeszélnie a fogadós, hogy legyenek kis négerek a kivégzőkocsin. A farsangi felvonulók nagy mulatságára a félmeztelen négergyerekek a jéghideg februári szélben „huga-huga”-kiáltásokkal táncoltak a felakasztott bábu körül. A felvonulók biztatására bambuszbotokkal ütötték-verték a bábút. Az aztán az ütésektől szétesett, és már csak a fogadós feketére festett feje lógott a kötélén. „Mindig a kivégzőkocsinak volt a legnagyobb sikere a farsangi felvonulók között. Egy ember felakasztásában lelték a legnagyobb mulatságukat. Minél ismeretlenebb volt a bűnbak, annál nagyobb volt a mulatság. Valakit megölni, agyonütni, pellengérré állítani, ebben lelték örömeiket. Elterelte a figyelmüket saját pusztulásukról. Segített nekik, hogy ne kelljen rá gondolniuk. Az év többi részében iszonyattal töltötte el őket ez a félelem, Kreisky, mondom neki, és hagyományosan farsangkor kellett kiűzni magukból. Erőnek erejével, ahogy olyan szépen mondani szokták, úgy igaz.”

Norbertnek a korábbi farsangi felvonulások jutottak eszébe, miközben a mozdonyvezető újabb monológba kezdett, amiből Norbert a gondolataiba merülve semmit sem hallott. Bármennyire is erőlködött, hogy tovább szője az emlékezést, egyszer csak megszakadt. Szétrongyolódott a szélein, mint a szerencsétlenül járt férfi stájer kalapja, ami ott lógott a mozdonyvezető által berendezett ereklyesarokban. Ahogy a táj is szétrongyolódott és lepusztult a sínek, az állomások, a helységek mentén a Déli Vasútvonalon. Az anyja, a Leitenbauer és Probdonig atya arca volt, elmosódva, mint a fényképek Frosch fényképész kirakatában, aki tényleg békaként maradt meg az emlékezetében, ahogy gyermekkorában egy amatőrszínház pasztellszínű és befagyott színpadképeként jelent meg előtte.

SZIJJ FERENC FORDÍTÁSA

RODERIK SIX

Vízözön

Mint amikor az ember kilép a moziból egy délutáni filmvetítés után, és ismét hozzá kell szoknia a világ valóságához és sokféleségéhez, úgy állunk és bámuljuk az üres autót, a narancsszínű kukákat, a zöld üvegárolót meg az ereszből lábunk elé zúduló és a csatornanyílás felé csobogó vizet.

Balra, pár méterre tőlem, valamivel feljebb, áll egy telefonfülke. Abszurdnak tűnik, hogy a vonal még élhet, és nekem csak a fekete műanyagot kell a fülemhez szorítanom, hogy hívjam a segélyhívó számokat és néhány gombnyomással véget vessek az egésznek – abszurd, mégis teszek pár lépést felfelé az emelkedőn.

Az üvegajtót számomra ismeretlen okból darabokra törték egy autóemelővel, amelyet aztán otthagytak az üvegcserepek között. A telefonkagyló mellett hever, a fémborítás sem akadályozta meg, hogy kitépjem a kék színű kábelből. Amikor még fiatalabb voltam és valamivel több képzelőerővel rendelkeztem, meg voltam róla győződve, hogy egy titkos kóddal vizet tudnék fakasztani a kagylóból. Álltam a telefonfülkében, a kagylót zuhanórózsaként a fejem fölé tartva pötyögtem be a végtelen számkombinációkat, amíg egy

türelmetlen telefonáló dörömbölni nem kezdett és el nem kergetett. Hát, úgy látszik, a kód létezik, és valaki be is ütötte.

– Fel akarod hívni anyukádat? – behúdom a nyakam, ökömbe szorítom a kezem, körmeimet a tenyerembe mélyesztem, nehogy be találjak húzni egyet Ninának. Egy jobb horgot az összezúzott állkapcsába.

– Szellemes Nina, nagyon szellemes. Szó szerint. Buhaha.

E kísértethangokkal felé fordulok, kezeim remegő karmokként emelem a vállam fölé. Nina közönyös arccal bámul, kezeit a zsebébe mélyeszti, hogy tartást adjon magának, hogy elrejtse a vörös foltokat, vagy pusztán csak úgy, minden ok nélkül. Azonnal leengedem a karmokat és eltüntettem a borzalmas grimaszt az arcomról.

– Mehetünk végre? A körgyűrűt szeretnéd látni, vagy a vízvezeték?

Igyekszem unottan hangzani, mintha csak turisták lennénk, akik kedvetlenül sétálgatnak egy művészvárosban, holott szívesebben heverésznének a medencénél.

– Menjünk a vízhez. Ahhoz úgyis lefelé kell menni.

Tegnap este órákon keresztül beszélgettünk a papával. Megkérdeztem, ne vegyem-e le róla a celofánt, mert akkor könnyebben tudna mozogni. Nem válaszolt.

Ma reggel kint találtam a papát, bele volt dobva a nagy konténerbe, amire az van ráírva, hogy SKIP. Még be volt csomagolva a celofánba, kilógott az egyik keze.

Kiabáltam, hogy – Áááááááááááááááá – , aztán hangosan sírni kezdtem. A mama erővel elrángatott onnan.

– Egy öltöny, hogy a fene egy meg! Egy öltöny!... mondta, és bezárkózott a vécébe.

PÁVAI PATAK MÁRTA FORDÍTÁSA

HASSAN PREISLER

A barna ember terhe

May erős kézzel tart a táncparketten, és azt akarom, hogy soha ne engedjen el többé, megbotlok, May erősen tart, aztán végigbiciklizünk a Godthåbsvejen, és van remény, mert May a gyermekkor utcájából való, fekete a haja és barna a szeme, este ülünk az asztalnál, teát iszunk, én azt kérdelem, „tudod...?”, ő pedig ezt: „ismered...?”, és mindketten azt feleljük, „igen!”, May eltűnik egy vastag réteg szemérem-takaró alatt és elalszik, én sokáig nem tudok elaludni, másnap ő már nincs sehol, a nap besüt az ablakon, körülnézek, piszkos bugyik és melltartók a földön, a székeken és egy kinyitott szárítón ruhák és nadrágok, mindenfelé össze nem illő cipők és harisnyák hevernek, és az öreg konyhában a toronymagas mosatlan edényen leragadt ételmaradék, a hűtőszekrényben felpöndörödött szélű plasztiksonka és kőkemény plasztiksajt, egy negyed csomag csontszáraz pirítani való kenyér, én meg tátott szájjal állok, belátni a manduláig, tetőtől talpig csupa ökológia és magas rosttartalom létemre csak annyit tudok mondani „ez a nő fantasztikus”, hozom a computerem, és beköltözöm a lakásába a bőröndömmel, táskáimmal, dobozaimmal, könyveimmel, térképeimmel és bútoraimmal, és minden dobozzal, amelyet kiürítek, és minden széssel, amelyet beállítok, birtokba veszem a lakást és Mayt, és minden alkalommal, amikor levelet kapok az új címemre, úgy érzem, hogy a lakás és May birtokba vett engem, és minden alkalommal, amikor úgy érzem, hogy ez a birtoklás felfal, megjídek, és minden alkalommal, amikor megjídek, egyre hangosabban kiabálok, egyre hangosabban és dühösebben, és egy-egy tányért vagy poharat hozzávágok a vidám konyhakőhöz. May süteményt, kiflicskéket és kekszet süt, én takarítok, ő mindent kihajít, én gyűjtögetek, ő pazarol, én spórolok, ő páros vacsorákra akar járni, én sörözni akarok a haverokkal, ő házasodni akar, én gyereket akarok, különbségeink ragyognak mint a kristály, hasonlóságaink elhalványulnak, mint a rosszul elmosott pohár, távolodunk egymástól, csalódottak vagyunk, megkeseredünk, megkeményítjük magunkat, és ellenségekkel válunk, odadobjuk a kesztyűnket és nekimegyünk egymásnak, pokolian fáj, időnként törékeny fegyverszünetet tartunk, mint például amikor Mohamed, az apósom szívinfarktust kapott, vagy az esküvőnkön, vagy amikor Sonia megszületett, és amikor vége a békének, és újra kitör a háború, nem akarok beszélni, és May haragszik rám, én pedig azt gondolom, hogy régen, ha egy férfi és egy nő összeházasodott, a nő egy csomó új ismerőssel tudott beszélgetni, a férfi meg egy csomó új ismerősnek mesélhette a rossz vicceit, és arra gondolok, hogy Dániában már nincs többé nagycsalád, kivéve a bevándorlókat és a Mærsket, és arra gondolok, hogy apám és anyám családja is nagycsalád volt, míg a mi kis családunk rettenően sebezhető egység.

Már régóta laktam a Közel-Keleten, amikor felfedeztem, hogy szépek a nők, és azóta nem is látok semmi mást, fiatalabb koromban azzal bizonyítottam a dánságomat, hogy csak fehérbőrű, kékszemű, szőke nőket szerettem, és mindig hangoztattam, hogy jobban szeretem a fehéreket, Lotte volt az első csodálatos szőke, melázó tekintetű, egy iskolai ünnepségen csókoltam meg zálogosdi közben, szép volt a szája fehér arca közepén, melyet szőke apródfrizura keretezett, az első kedvesem Christina volt, Christina havonta egyszer fodrászhoz járt, és rövid hajába újabb és újabb árnyalatú szőke csíkokat festetett, aztán jött Sofie, Signe, Dorthe, Ann, Ane,

Trine, Lene, Julie és Maise, csak úgy csillogott szőke vagy sötétszőke hajuk, ragyogott kék, zöld és világosbarna szemük, a bőrük tejfehéren derengett, kéz a kézben sétáltunk, kértem, vegyék le a kalapjukat és vegyenek fel nap-szemüveget és kerüljék a napot, és szétkürtöltem az egész világnak, hogy „barátnóm van, és fehér!” Na és aztán jött Eva! Evát az ég küldte, és felért 72 szűzzel, színültig tej volt és méz, tiszta és közvetlen, és csupa bizalom, tökéletesen kiegészítettük egymást, aztán elmentünk Athénba, hajókáztunk szigettől szigettig, aztán elmentünk Bangkookba és hajókáztunk szigettől szigettig, aztán elmentünk Párizsba, és láttuk Bjarnét nyerni a Tour de France-on, az új év kezdetét a La Coupole-ban ünnepeltük, aztán Milanóban a Piazza Duomón, Koppenhágában a Trianglen téren és a Langebro hídon, páros vacsorákra jártunk Nielsszel és Katrine-nel, Camillával és Christiannal, Prebennel és Charlottal, megkaptam, amit akartam, úgy éreztem, bent vagyok a melegben, a helyemen vagyok, van pénzem is, és Eva kibontakozott, kitérta a szárnyait és elrepült, fenn szállt a hihetetlenül magas, kék égen, ott repült Eva, Sofie, Sine, Dorthe, Ann, Ane, Trine, Lene, Julie és Maise, én meg csapkodok a kezemmel, egy helyben ugrálok, próbálkozom, de nincs hozzá tehetségem, ők berepülnek a *The Moose is Loose*-ba, kézenfogják Petert, Carstent, Jakobot, Jant és Larst, csókolóznak velük, hagyják, hogy megfogják a mellüket, nekem azt mondják, „szeretünk, Hassan, de nagyon távoli, zárkózott és indulatos vagy”, és igazuk van.

A reggeli áhítaton a szép Tina a 2.g-ből mosolyt küldött felém, és nem volt még egy Hassan a gimnáziumban, és nem volt még egy Hassan az egész világon sem, szabad voltam, az öltözködésem szemet szűrt a külvárosban, de teljesen rendben volt Koppenhága belvárosában, cowboy csizmában, lyukas farmernadrágban, trikóban, mintás pulcsikban és bomberdzsekiben jártam, a hajam a hátam közepéig ért, és rengeteget izzadtam abban az évben, ezért karba tett kézzel jártam, nehogy észrevegyék a ruhámon az izzadságfoltokat, márpedig ezt könnyen összetévesztik az arroganciával, ami nekem tetszett, és feltett lábbal, szám sarkában Camel cigarettával ültem az asztalnál, és rajtam kívül senki sem tudta, hogy a belső és a külső Hassan között hatalmas távolság tátong, az járt a fejemben, hogy „ma este megcsókolom Tinát a bokor mögött és benyúlok Robe di Kappa-blúzába”, és holnap, amikor végigmegegyek az ebédlőn mindenki felsőhajt majd: „Hassan!”.

KERTÉSZ JUDIT FORDÍTÁSA

Szobalények

Crime Passionel (részlet)

A tó egy zöldellő park közepén terült el. A vizet fák szegélyezték, és két híd kötötte össze a park egyik felét a másikkal. A víz partján guggoltam, a két híd között. Egyedül voltam. A harmat hidege felkúszott a lábam szárán. Magamat láttam – olajfolt a vízen. A szél az államra fújta az arccsontomat, a szemöldököm eltűnt az orrom fehérségében. Az orcáimból napszitta almák lettek. A külvilág hatásaitól az alma feszes bőre védi a gyümölcshúst és a házat, a szívet. Ha az alma túl sokáig áll a napon, megrohad. Annak ellenére, hogy a rohadt almára terelődtek a gondolataim – a rohadt alma bőre szinte leválik a húsról, helyenként teljesen el is ereszti azt, így be lehet látni a belsejébe. A bőr vékony, halott és petyhüdt, így könnyedén bele lehet szűrni a meglágyult húsba. A hús sárgás-fehér színe koromfeketétvé sötétül, és az oxidáció hatására bűzölni kezd. Először megduzzad. A gyümölcs kikerekedik, megbarnul, majd egyre színesebbé és szagosabbá válik. De aztán összetöpped. Megfonnyad. Egyre inkább a mélyére látni. A körvonalai beesnek, így az alma penészes közepe alkotja majd az új körvonalat. És ez így megy, egészen addig, míg végül semmi sem marad belőle. Ha az ember elég ideig vár a halálra, a szív magától megmutatkozik –, összefutott a nyál a számban. De nem adtam át magam ennek az érzésnek.

Körmeimet mélyen a karomba vájtam. A tó feneketlennek tűnt. A végtelen mélység tovább terjeszkedett. Vajon úsznak benne halak? Felriadtam. A szembogaram valami érthetlent sziszegett. Az államat a mellkasomnak feszítettem, és a szempilláimon át végignéztam a vízen. Egy kövér kacsza úszott felém, az arcomat hullámok barázdálták. A növekvő hullámok a szemöldökömbé akaszkodtak, majd komótosan gördültek lefelé. A kacsza erőteljes csapásokkal úszott felém. Még mélyebbre fúrtam a körmeimet a bőrömbé és elvigyorodtam. Először a bőr, majd a hús, aztán a csont.

A fejem közben almából körtévé alakult, szinte észrevétlenül. Újabb hullámok. A kövér kacsza már egészen közel ért, hamarosan lábujjaival megérintheti az arcomat, és belém mélyesztheti az úszóhártyáit. Hullámok. Résnyre zárt szemmel még mindig a vizet néztem, tekintetemet lefelé irányítva a víz felszínét pásztáztam. Az állat vérszomjas kacagásban tört ki, csőrét kövéren domborodó mellkasának feszítette, amin megcsillant a hár és a tollazat, majd kitérte a pofáját. Feltáruktak a szemfogai: túhegyesek voltak, mint a jégcsapok. Kristálytiszán váltak el a barna nyelvtől, amely nyálkás tengeri rájaként úszott körbe a pofájában. Hullámok. Reszketett az ajkam. A hátam mögül hallottam a park zajait: ahogy az emberek leszálltak a biciklijükről és a táskáikat kinyitották és

becsukták. A kutyák felkapták a fejüket, hirtelen a hátsó lábukra álltak, és hatalmas dobokat kezdtek püfölni. Egy dobpergés. Még egy dobpergés, most már közelebből. A fák susogása, a biciklik metsző hangja – rengett a park. Visszamorogtam. A kacsza közeledett, egyre közelebb úszott hozzám. A mellső úszóhártyái már majdnem elérték a homlokomat. Még néhány csapás, még néhány centiméter. A torkomban szárazon dobogott a szívem.

Aztán a kacsza beúszott a fejembe. Elvesztem. A kacsza úszóhártyáival az orromba csapott, ami minden levegőt kipréselt a tüdőmből. A kutyák ugattak és az üstdobokat verték. Valaki felsikoltott. A fejemet elöntötte a víz, a hullámokon fehér tarajok keletkeztek és a halántékomat csapdosták. A veszély mindig megszűröl leleselkedik. Innentől minden gyorsan történt. A tenger körbenyaldosott, a vad, koromfekete habok beborították az orcáimat, szememet, államat, és bőrszerű örvénnyé változtatták az arcomat. A park felől hallatszó tompa dobpergéseket mégis érzékeltem. A kutyák döngették a dobokat. Transzba estem. A kacsza a hátsó úszóhártyáin állt, vicsorított, és pofájával a tó vizét meregette. A víz magasra fröccsent és jégesőként kopogva hullt alá. Aztán a kacsza egyesével húzogatta ki a tollait a bőrből. „Forró! Vér! Forróvérű!”, rikácsolta. És csak húzta, húzta egyiket a másik után, míg csak meg nem telt a tó a tollaival, és kopasz kacsabőrét vörös foltok nem borították. A tollak mindenféle színben pompáztak, amit csak el lehet képzelni. A nap alulról világította meg őket, az égbolt lilává és vörössé vált.

Még fel sem ocsúdtam, mikor a vízbe markoltam. Vörös körmeim a csupasz kacsahúsba vájódtak. A hasánál fogva sikerült megragadnom. A bőr viszapondörögdött és összegyűrődött az ujjaim között. A belseje puha és nyálkás volt. Megnyaltam az ajkam, a dobok megint felerősödtek. Hirtelen tökéletesen tisztán láttam az arcomat a tarajos hullámok között, és a vérző kacsát nagy lendülettel kihúztam a vízből. Végigtekinttem a tavon. A bal oldali híd kőlépcsőjén egy biciklis próbált meg óvatosan lejönni, de helyette átbucskázott a biciklijén, le a hídról. Aztán csend lett.

Szürke tóvíz, semmi sem történt. Hátat fordítottam és a parkot és az eget néztem. Néhány felhő nagy sebességgel távolodott tőlem. A hullámok eltűntek. Sodrás nélküli szélszél. A víz céltalanul csobogott ide-oda. A pórásra kötött kutyák ismét négy lábon jártak, az emberek ismét a biciklijükön ültek. Az előbbi nyugtalanságtól kipirulva a nyakamba vettem a táskám, és a kacsát óvatosan a kabátzsebembe csúsztattam. Átillantottam a tó túloldalára, aztán még egy kicsit a nap irányába, majd a hosszú, végtelen hosszú, kagylótörmelékes úton elindultam az iskolába.

MÁTHÉ VERONIKA FORDÍTÁSA

Yael Pieren

Gólyacsípés

HÉT

A bátyám ugyanabban a városban él, ahol én. Már két éve, hogy nem láttam. Még több idő telt el azóta, hogy az az ember volt, akire emlékszem, amikor felfordítom az ablakpárkányomon álló hógömböt.

Egyikünk sem vérszerinti gyereke az apánknak. A férfiről, aki nemzett minket, anyám sose beszél. Úgy sejtem, nem azért, mert haragot táplál

vele szemben. Inkább az a gondolat fojtja belé a szót, hogy másképp is leélhette volna az életét.

A bátyámnak fiatal felnőttként kezdett el fokozatosan, egyre gyorsabban kicsúszni kezéből a világ, ami részvételt és egészséget követelt meg tőle. Anyánkkal ellentétben ő nem könnyekkel küzdött a kétségbeesés ellen. Inkább mintha megkövült volna, az idő foglya lett, még mielőtt

állapota olyan mértékben tudatosult volna benne, hogy már csak haragot volt képes érezni minden iránt.

Amikor a klinikán feküdt, csak egyetlen egyszer látogattam meg, pár héttel azelőtt, hogy új lakásba költöztem. Utána nem vettem tudomást anyám hívásairól, kitöröltem az üzeneteit, amiben azt kérte, támogassam őket. Gyerekkorom díszleteiből a bátyám volt az első, amit magam mögött hagytam. Most, hogy beszélek róla, újra előveszem. Vonz a gondolat, hogy ezentúl mindig ott legyek neki, még mielőtt végleg elzárkózom ettől a lehetőségtől, és soha többet nem térek vissza az életébe.

Amikor a bátyám megszületett, a tarkóján volt egy gólyacsipés. Apám lefényképezte a hasán alvó újszülöttet, még mielőtt a születési jegy elhalványult volna. A kép bizonyára még ma is ott lóg a lakásunk folyosójának falán, a ruhásszekrény mellett.

Sok látogató nem is vette észre: alighogy beléptek az ajtón, dzsekkijüket és sáljukat a hegyes fogasokra dobták, és ezzel el is takarták a képet. Valószínűleg nem is igen értették volna, miért lát az apám és a bátyám a képben annyi gyengédséget, kölcsönös rokonszenvük magyarázatát, amiben én nem osztottam velük.

Az ilyen foltoknak nevük is van. A mese alapján, amit a kisgyerekeknek szoktak mondani az érzésükről, gólyacsipésnek nevezik. A szülésznő mesélte annak idején aggódó apánknak, aki azt hitte, hogy beteg az újszülött, és magához szorította, nem adta ki a kezéből. De az tetszett neki, amit a szülésznő mondott. Volt valami igaz ebben a pirosas foltban. Mint egy ajándék, egy meglepetés feküdt a gyerek a mellkasán. Ez az érzés nem ismétlődött meg az én születésemkor.

Ő kívánta, hogy legyek. Így mondta, amikor egyszer rákérdeztem. Feküdt az anyámmal az ágyban, köztük az alvó kisfiú. Ő mondta ki először: szeretnék egy testvért a kicsinek.

A bátyámat és engem ugyanaz az ember nemzett. Nem kérdeztük, hogy ez hogyan alakult így, inkább mindketten megalkottuk a saját külön magyarázatunkat. Csak ritkán beszéltünk erről. Úgyis mindig összevitakoztunk rajta.

Pár éven keresztül minden húsvétkor találkoztam a vérszerinti apámmal, persze az anyám tudta nélkül. Magas, széles vállú férfi volt, állandóan idegesítően rikító ruhákban járt. A keresztnévén szólítottam.

Ez a kis idő előcsalta belőlem az érzést, hogy valamit elmulasztottam azáltal, hogy nem volt velünk. Lány természetű, nagylelkű és udvarias volt az

embertársaival. Gondolatban még ma is kiszínezek képzelt emlékképeket, amiket úgy őrizgetek magamban, mintha valóban megtörténtek volna, és ezáltal mindennél értékesebbek számomra.

Könyveket olvastam arról a kultúrkörrel, amiből származik, megpróbáltam megtanulni az anyanyelvét, hogy közelebb kerüljek hozzá. Csak ritkán hívott vissza, ha üzenetet hagytam az üzenetrögzítőjén. Nem értettem, miért változik érdeklődése állandóan elutasításba és viszont.

(...)

Amikor elköltöztem a szüleimtől, szinte mindenemet náluk hagytam. Anyám vásárolta a nagy könyvespolcomat. Az előző bérlő elárvult ágyában aludtam, amit ő két emberre már kicsinek talált. A régi matracot kitettük lomtalanításkor, és gondosan választottunk egy újat. Az anyám vásárolt nekem ágyneműt és függönyt. Az apám apró csomagokat rakott a küszöbömre, benne zsebkendő, szappan és fogkefe. A bátyámmal hangosan átkozódva felcipelték az ebédlőasztalt a harmadikra a konyhámba.

Az anyámmal képeket akasztottunk a falra, és folyton egyesbebe állítottuk őket, míg meg nem kérdeztem, hogy nem a ház falai ferdék-e, és azért látszanak mindig ferdének a képek, és nem a kézügyességünkön múlik.

A falat fotókkal raktam tele. Gondosan elrendeztem őket a képek körül. Egyik elkapott pillanat sem mutatta hízelgően jó színben az arcomat; üveges szemmel meredtem a kamerába, önfeledten táncoltam idegenek izzadt karjai és egymásba gabalyodott lábai között, nyomatékosan kimutattam a fogsoromat, mélyen aludtam egy idegen díványon, miközben körülöttem még mindenki ünnepelt.

Másokat mindig nyugodt pillanatukban kaptak le, elgondolkodó arccal, vagy egyszerűen csak minden gondolat nélkül, mintha ott sem lennének. Kócosan, hunyorítva. A szép ruhák egyre szerencsétlenebbül csúsztak félre minden üres pohárral, ahogy az előre adott keretek is kissé szétcsúsztak.

Ezek az elkapott fotók úgy meséltek az együtt töltött időnkéről, ahogy emlékezni akartunk rá: pillanatok, amelyek köré odaképzeltük a többit.

Szerény fizetésemből vásároltam a Brockenstube-ban pár régi lámpát, és gondosan kivilágítottam a lakást. Tökéletes otthon volt, amit én építettem fel mindazokkal együtt, akikkel megosztottam az életemet.

GYÓRY HANNA FORDÍTÁSA

HILDE ØSTBY

A vágyakozás enciklopédiája

A

Alighieri

Valóban ilyen volt Beatrice első találkozására Dantéval? Valóban elállt a lélegzete, zavartan, szinte tébolyodottan viselkedett, úgy érezte, mintha már régóta ismerné őt, úgy érezte, hogy vele nekivágna meghódítani az egész világot, s úgy szédült, mintha túl sok fehérbort ivott volna ebédhez? (Akkoriban a gyerekek is ihattak bort, bár többnyire felvizezve.)

Dante Alighieri mindössze kilencéves volt, amikor először találkozott Beatricével, és ő, az akkor nyolcéves Beatrice Portinari azonnal, abban a pillanatban beleszeretett, amikor meglátta egy szeles és nem különösebben szép napon a firenzei dóm előtt 1274-ben. Az ég tompakék volt, fáradt gomolyfelhők rohantak sietősen nyugat felé és a nap vakítón tűzött.

Beatrice a naplójában leírja, hogy Dante látván úgy érezte, émelegni kezd, egyszerre szeretne sírni és nevetni, hogy az első találkozásuk után kiült arcára az a bizonyos Együgyű Mosoly, amelyet gyakran rejtélyesnek vélnék a tudatlan férfiak, akik nincsenek tisztában a női fiziognómiával, igen, ez az a mosoly, amit a híres Mona Lisa esetében titokzatosként értelmeznek.

Attól a pillanattól kezdve, hogy meglátta Dantét, Beatrice azért küzdött, hogy felhívja magára a figyelmét. Végtelen verseket írta hozzá, majd a könnyeivel viaskodva apró darabokra tépte őket, leveleket írt, amelyeket néha elküldött, néha nem – s amelyek minden esetben megválaszolatlanok

maradtak –, és elküldte a szobalányt, hogy lesse meg, ott van-e a fiú a vásártéren, vagy talán a dombon, ahol az ifjú hölgyek és urak pillantásokat, leveleket, s néha a sekrestyében lopott csókokat váltottak.

Beatrice kétségtelenül maradandó benyomást tett Dantéra, mert feltűnik a költő legismertebb művében, a *La Divina Commediában*, ugyanott beszél róla, ahol a Szűzanyáról és Istenről. De akkor már késő volt. Beatrice már régen, tizennyolc évvel azelőtt, hogy Dante elkezdte a *Színjátékot*, belehalt a szerelmi bánatba, pontosabban, belehalt az érintetlenség kegyetlen fizikai következményeibe, abba, hogy a férfi, aki után sóvárgott, nem vette el a szüzességét. És egy olyan nő, mint ő – az elit társadalmi osztályhoz tartozott, a környezete elkényeztette, a nehéz munkától óvták – ráért minden percét azzal tölteni, hogy egy olyan férfi után sóvárogjon, mint Dante, aki mindent összevetve fittyet hányt arra, hogy a lány szerelmes belé, hogy az első találkozásuk óta szereti.

Dante egész egyszerűen figyelmen kívül hagyta Beatricét, és mást vett feleségül, házassága a saját családjá és egy másik, hasonlóan tehető család megállapodásának eredménye volt, akkoriban így köttettek a házasságok Itáliában. De nyilvánvaló, hogy ettől ez még nem kevésbé megbocsáthatatlan. A megállapodásokat fel lehet rúgni. A szerkesztő úgy véli, hogy Dante Alighieri abban a kórban szenvedett, amely igen sok férfit sújt, és ez a kór az Absztrakció; az orvosi irodalom ezt a betegséget „Dante-szindróma” néven emlegeti (nincs orvosiilag igazolt gyógymódja, kizárólag alternatív és feltételezéseken alapuló

kezelési módszerek léteznek, melyek ésszerűtlenül magas költségeiről jobb nem beszélni): Dante ugyanis nem merészelt az ujjait (a mutató- és középső ujjra gondolok) rendszeren beledugni Beatrice vaginájába, nem merete megnyalni Beatrice mellbimbóit, és nem merete Beatrice fenékdombjai közé helyezni a merevedését, attól való félelmében, hogy a lány valóságossá válik. Attól tartott, hogy a lány szellenteni fog, hogy a nyögdecselése esetleg kellemetlen, hogy beveszi Dante költőpéniszét a szájába, meglepődve felnéz rá, aztán kiköpi, és azt mondja: „de hát ez olyan kicsi!”. Dante azt akarta, hogy Beatrice maradjon absztrakt és elméleti; a távolból akarta őt szeretni, tisztán és szépen, nedves testnyílások, lehunytt szemek és élvezkedő nyögések nélkül. Testszörzet és verejték nélkül. Nehogy az egyik melle nagyobb legyen a másiknál.

A szép Beatrice Dante kegyeiért folytatott harca már akkor elveszett, amikor még el sem kezdődött, leginkább a férfi kegyetlen gyávasága miatt, s ezt a gyávaságot a lány megértette, megbocsátotta, sőt, néha még szerette is érte, mert ő minden hibájával együtt szerette a férfit. Miután heteken keresztül olyan hevesen és sűrűn maszturbált, hogy az ujjai kisebesedtek (orvosilag ez életveszélyes jellegű maszturbációnak tekinthető), végül a folyadékhiány és alultápláltság huszonöt évesen a halálát okozta.

«Nel mezzo del cammin di nostra vita / mi ritrovi per una selva oscura / ché la diritta via era smarrita.» / (Az emberélet útjának felén egy nagy sötétlő erdőbe jutottam, mivel az igaz utat nem lelém. – Babits Mihály fordítása)

Így kezdődik a *La Divina Commedia*, az *Isteni színjáték*, a mű, melyben Dante leírja a Pokolban, a Purgatóriumban és a Paradicsomban tett utazását. Amikor az út elkezdődik, Dante élete derekán jár, és hirtelen egy sötét erdőben találja magát, nem leli a kivezető utat, de ez egyáltalán nem meglepő: elmenekült a Szerelemtől, és ezért szigorú büntetés jár, ugyanolyan szigorú büntetés, mint a többi, hazugsághoz és gyávasághoz kapcsolódó bűnért. Hát ettől kit ne zavarodna össze?

Az a nap, amikor Dante találkozott Beatricével, a kétségek erdejébe üzte őt, navigációs eszközök nélkül. S később, sokkal később, kénytelen volt beismerni, hogy az idő kettévált: létezik Beatrice előtti és Beatrice utáni idő. Az *Isteni színjáték*ban leírja utazását a Pokoltól a Paradicsomig, ámde ez a Paradicsom – a szerkesztő meg van győződve erről – valójában Beatrice karjai között rejlik és nem, mint Dante írja, az Istennel való találkozásban. A mennyország idelent van, a földön. A mennyország az, ha megtaláljuk a szerelmet. Valahol legbelül ezt Dante is tudta, és Isten meg az angyalok csak azért vonulnak fel az *Isteni színjáték* végén, hogy biztosítsák Dantét afelől, hogy Beatrice iránt érzett szerelme valóságos és jó. Valójában nem Istenre volt szüksége, de Dante, mint ezt már leszögeztük, gyáva volt és nem mert a Paradicsomban egyedül kiállni, kézen fogva Beatricét, hogy kinyilatkoztassa: Isten lényegtelen, de a szerelem nem az és nem is lesz soha.

PAP VERA-ÁGNES FORDÍTÁSA

PAULINA RAUHALA

Égi dal

Ez egy olyan éjszaka volt, amelynek nem adatott túl sok alvás. Otso már fél kettőkor odajött, és apró lábával vájkálta Aleksit, ahogy mindig. Lumikukka hajnali négykor frissen állt a kiságyában, és mondta a magát. Vilja a karjára vette a picit, de nem telt el pár másodperc, és Aava már rémálmodt látott Góliátról, és a lábunkhoz mászott biztonságba. Mire végre minden gyerek aludt, az ágy tele volt szuszogó batyukkal és szanaszét heverő, betűknek látszó végtagokkal: Vilja lágyan ívelő C, benne Lumikukka széles X, Otso élesen kanyarodó S, Aava laza szárú K. Aleksis belefáradt az N-pózba, fogta a takarót meg a párnát, és lement az alsó szintre a szőfára, hogy kinyújthassa a lábát és megfordulhasson.

Nem tudott újra elaludni. A vállá és az ülőizmai a szőfapárnák közé süppedtek, gerince a csipőjénél meghajlott. Az érdes anyag dörzsölte csupasz lábát, sarka bőrkeményedései és éles körömvégei beleakadtak a redőkbe. Egy családapának riadókétszültségben, szakszerű felszerelésben kellett volna aludni mennie: jégeralsóban és teniszszokniban. Azonnal jött a büntetés, ha lábszára néha álmodozni mert arról, hogy szemben legyen felesége lábával. Hogy jöhetne ebbe a bolondokházába még egy baba virrasztani?

Fél hatkor Aleksis megfőzte a kávé és vágott két vastag karéjt a rozskenyérből, amelynek kiszülését éjfél utánig várta. Vastagon megkente fehérpenészes sajttal és hidegfüstölt rénszarvasszeleteket tett rá. Beleugrott a mamuszba és vigyázott, ne csapja be az ajtót, amikor behozta a postaládából az újságot. Új hó esett. Az udvar mély álomban pihent a vastag pehelytakaró alatt. Szinte hallani lehetett a gyepek békés lélegzését, a bokrok elégedett moráját. Csak a hold és a csillagok virrasztottak a fekete égen, de szemük nyugodt és öröklényű volt. A fenyőágak csendesen ringatták ölkben a téli pólyákat. A fakejtés minden rúdjának csúcsán ínycsiklandó, könnyű vattacukor. A postaládaállvány angyalköpenyt kapott. A lépcsőn sárgán pislalkolt a lámpásban az előző esti gyertya. Még egy éjszaka, és itt a karácsony.

A tompa fáradtság csendes reggeli örömmé változott. A mobiltelefon rádiójának fülhallgatójában egyházi zene és Caccini Ave Mariája szólt. Aleksis meggyújtotta a tüzet a kemencében, töltött még egy bögre kávé és vett egy harmadik karéj kenyéret. A saját sütésű kenyérből az élet folyása és a fáradás öröme koncentráldik. Anya rozskenyérreceptjénél nincs jobb. Már el

is olvasott minden hírt az újságban. Utajärvi szarvas futott egy autó elé. Ouluban a piactéri rendőrszoborra hatalmas karácsonyi sapkát varrtak. Egy néni elszökött a kórházból és a játékcarnokban találták meg. A karácsonyfa áruson az overálja alatt három gyapjúndrag is volt.

Karácsonyfa! Aleksinek csak most jutott eszébe, hogy karácsonyfanap van. Elhatározta, meglepi az egész szuszogó nemzetséget. Felveszi a síoverált és a szőrmekecsmát, felteszi a homlokklámpát, kapar egy üzenetet Viljának a konyhaasztalra, az öreg motorrosszához csatolja a szánt, és a szomszéd gazda szántója mentén saját kis erdőtelkére hajt, hogy kivágja azt a fenyőt, amit az őszi bogyósodó kirándulásokon többször is kinézett magának. Egyenletes növéssé, szép formájú, kecses, nem túl széles ágú. A termoszt és a fabőgrét is be kellett tenni, hiszen a benzin- és fenyőszagú erdőgazda nyilván kávézni fog a holdfényben a favágás tiszteletére, elszív egy magányos szivart és elgondolkodik: ilyen az élet, a tegnap és a holnap, ilyen az átvirrasztott éjszaka és a korai reggel, ilyen a csillagos ég és a hóborította erdő, ilyen a mokus játéka és a nyírfajd téli mendeke, ilyenek a szarvasnyomok és a nyúlbojgók.

Aleksis éppen kilépett, amikor a szokásos dübögés hallatszott a lépcsőn. Otso csúszott lefelé. Szánkázva és a lépcsőfokokat számolva. Tizenöt! Megin! Apu, mos ébrettem, legalább tizenkét métert aluttam, apu, még mindig élünk! Apu, hol vagy? Aleksis menthetetlenül elkésett. A felkapcsolt villany leleplezte. Nem hagyhatta Otsót egyedül ordibálni, nehogy felverjen mindenkit. Felsőhajtott, és Otsónak is megkent egy szendvicset útravalóul. Mikor az overált adta a fiúra, Kaisla lopakodott az előszobába. Hová mentek? Én is jövők!

A motorrosszán már a harmadik próbálkozásra beindult. Aleksis meleg takaróba bugyolálta Otsót és Kaislát. Amikor az udvari útra kanyarodtak, Aleksis észrevette Aavát, aki sírva futott utánuk. Vájjatok! Énis akarok! A bejárati ajtó és Aava kabátja nyitva maradt, csak egy nyári kabátka. Na jó, kezdek elölről, morgott Aleksis, leállította a motort, és túl gyors léptekkel vitte a hóna alatt Aavát átöltözni. Apu, mér vagy mérgező? Rosszul tetted, hogy itt akartál felejteni engem!

Vilja jött le a lépcsőn Lumikukkával, huncutul nézett Aleksisra, és a szája elé tette a kezét. Ne neved, mordult rá Aleksis, nincs itt semmi nevetnivaló. Vilja nem szólt egy szót sem, de Aleksis látta, hogy rázkódik a lány vállá, amint az előszobából a konyhába megy. Könnyű neked, te alhattál, kiáltotta Aleksis

utána. Bocsánat, felelte Vilja sértődötten, bocsánat, bocsánat és bocsánat, külön-külön minden óráért, vigasztalásul csak annyit, hogy hánytam, amikor felébredtem. Alekszi tudta, hogy fel kellett volna adnia, de kötötte az ebet a karóhoz. Felöltöztessen Lumikukkát is, hogy nyugodtan pihenhesse? Odakössem a gyerekülést a szán hátsó vázához?

A szánból énekeszó hallatszott. Ötöt ütött már az óra, fel gyerekek kakaszszóra. Alekszi próbálta bőggetni a motort és nyomta a gázt, de a hatások szárnalmas volt. Rádiós fejhallgatót kellett volna venni, amit a bátyáim viccelve dicsértek a barkácskörben. A fenyőfa azért szerencsére a helyén volt. Más már nem is hiányzott volna ezen a reggelen, mint hogy valaki ellopja. Fűrészelhetem én is, kérdezte Otso reménykedve, de Alekszi megtiltotta, nem törődve azzal, hogy a fiú ajka remegni kezdett. Villámgyorsan elfűrészelte a fenyőt a tövénél, lerázta róla a havat és a földre terített ponyvadarabba tekerte. Mivel a betolakodók elfoglalták a szánt, a fát a szánhoz kötve kellett vontatni. Mivel az ágyat megszállták, a szófán kellett aludni, vagy nem aludni. Ez még mindig bosszantotta.

Hoztál magaddal kávé, apu, mi megvárunk, mondta óvatosan Aava, és nyújtotta a termoszt. Alekszi már hazafelé fordította az egész karavánt, és csak az utolsó pillanatban sikerült visszafognia magát, nehogy ráripakodjon a gyerekekre. De azért leállította a motort, visszafordult a nyeregben és elvette a palackot. A fabőgre otthon maradt, de a kávé inycsiklandóan gőzölgött a termoszban. Az összes gyerek csendben nézte Alekszit. Hát itt vagyunk, akár

akartad, akár nem, üzenték a sötét szemek a nagy kapucnik alól. A holdfény világos foltokat rajzolt arcukra. Alekszi nem tudta, hová nézzen.

Apu, egész úton a holdat néztem, szólalt meg végül Otso. Egész idő alatt követett minket, én láttam. Apu, mér követ minket a hold?

Alekszi gondolkodott egy kicsit és lehajtotta a fejét. A hold azokat követi, akik nagyon fontosak, mondta halkán. Összeszorult a torka, pedig Otso arcáról széles mosoly sugárzott.

Megbocsájtjátok apunak, hogy olyan mérges és barátságatlan volt?

Megbocsájtjuk, Jézus nevében és vére által, zümmögte a gyerekek vegyeskara.

Apu, olyan jó itt az erdőben, olyan, mintha cukorka esne az égből, hirdette Otso nagy hangon. Mindenki nevetett. Gumicukor és medvecukor, pontosította Kaisla cuppogva. És nyalóka és csokirudacska, tette hozzá Aava, hátravetette a fejét és száját cukorkafogó csapdává tátotta. És zselécukorka, fűzte hozzá Alekszi, és a hold felé nyújtogatta a nyelvét.

Otthon Vilja rizksását főzött. Mindenkinek a tányérján volt egy szerencsét hozó mandula, Alekszi adagjában három. A kásaevés után Alekszi a nappaliba vitte a karácsonyfát és az öntöttvas állványba rögzítette. Törülközőket terített alá, hogy az olvadó hó ne vizezze be a fapadlót. Lumikukka meglepetten nézte a fenyőt és ingó lépésekkel totyogott a fa felé. Kartávolságba érve bizonytalanul kinyújtotta a kezét, megfogta az alsó ágat és megrázta. Száját elhagyta az első szó: jonapot.

HUOTARI OLGA FORDÍTÁSA

PATRYCJA PUSTKOWIAK

Éjszakai állatok

Most csapja őt arcul az igazság teljes erejéből: minden összevág – drága étterem, vörösbőr, gyertyák, na és kedves pincér. Mikor mindez a tudatáig hatol, páni félelem keríti hatalmába. Talán el kellene magyaráznia a férfinak, hogy a szextól undorodik, hogy hosszabb ideje, vagy három éve nem is gyakorolja, és el sem tudja képzelni, hogy újrazekedhetné? El sem tudja képzelni, hogy újra a kezébe vehetné azokat a lötytyedt, fehér farkakat, a szájába, meg más testrészeibe dughatná őket, végrehajthatná azokat a szárnalmas mozdulatokat, mindeközben valaki légzését hallgatva. El sem tudja képzelni azoknak az idióta formaságoknak a kimondását, a telefonszámok cseréjét, amikre senkinek semmi szüksége; amikre jó pár hónappal később véletlenül bukkansz rá, és aztán senki ténylegesen létezővel nem vagy képes őket összekapcsolni.

Na, de nem töprengéssel hatástalanítod a bombát. Így aztán Tamara arra jut, mondani fog valamit, hogy a csendet megtörje, elkergetve a nemi fenyegetést. Felárad benne a teoretizáló hajlama – azt kezdi hát magyarázni Bernardnak, hogy a válás mára mindennapos jelenség, tudja-e például Bernard, hogy az Egyesült Államokban kötött házasságok fele immár válással végződik? Adatokkal idéz, amiket valami magazinban talált egy ájurvédáról szóló, érdekes cikk mellett.

– Az érzelmek olyan dolgok, amelyek idővel kimerülnek, akár a forrásaid a bankszámládon – közli meggyőződéssel átítatott hangon, miközben úgy érzi magát, mintha valamelyik reggeli tévéműsor erőlködve vicceskedő szakértője lenne. Bár korántsem jellemző rá, egészen belejött, és képtelen abbahagyni: – Nagygimnazista korodban még össze is jöhet ez az egész, felbukkanhatnak azok a közmondásos pillangók a hasadban, később az emberi testben élő minden létforma közül főleg gombákra, élesztőkre és penészfajokra lehet számítani. Unalom és kiábrándultság: íme napjaink internetkapcsolat útján kopuláló szerelmespárja – teszi még hozzá nem kevés lelkesedéssel, és bár egyrészt szégyelli, amit mond, másrészt felszabadító hatással van rá: ezek azok a dolgok, amelyeket ebben az Életnek is nevezett nagy Shaolin kolostorban Személyes Tapasztalat nagymester ráhagyományozott.

Végül az ismerőse arcába néz; az minden megértést nélkülözve, egyre fokozódó döbbenettel hallgatja, mintha csak az atom felépítésének elméletét magyarázná neki.

– Tíz évet töltöttem a feleségemmel – ellenkezik –, ritkán veszekedtünk, két gyerekünk van. Persze, nehéz dolog a házasság – mondja –, a házasság csupa kompromisszum és lemondás, de egyúttal a konszenzusra való törekvés is. A lényeg az – folytatja –, hogy mindennap apró örömeket szerezzen valakinek, hogy ne feledkezz meg a partneredről. Az élet folyásával se veszítsd szem elől. Se őt, se a szükségleteit.

Tamara a döbbenet feszültségteljes pillanatát követően felgyorsítja italfogyasztása ütemét. Újabb pohárral végez, mintegy természetes kézmozdulattal töltve is magának a következőt. Felszínre bukkan a palack vajmi kevésé várt feke – a helyzet az, hogy szinte az egésztestében itta ki, Bernard még mindig az első poharával szenved.

De Tamara elégedett magával: ha már végig kell hallgatnia ezeket a marhaságokat, legalább leissa magát a más cechhére. Sajnálatos módon van benne némi félelem ezzel az egész egyenjogúsággal kapcsolatban, ami a tárcájára nézve veszélyt jelent. Az anyagi feszültség ellenére – valójában van még némi pénze, megtakarítás-maradék, hitelkártyája a valaha, még a prosperity idején beállított túlságosan magas limitjével, egy másik banknál meg mínuszba mehet, de nem szeretné ilyen ostoba módon, egy idősödő idióta szabad-hallgatójaként elvesztegetni mindezt – tettett udvariassággal hallgatja tovább a férfit, egyszer-egyszer még valamiféle megértő mosolyra is rászánja magát.

– Sikeresnek tekintem a házasságunkat – folytatja Bernard –, hasonló volt az érdeklődésünk, a céljaink. Na és a gyerekek, hiszen gyerekeink vannak, elsősorban a gyerekek kötnek össze minket! Botrány, hogy úgy döntött, egyszerűen lelép és elveszi tőlem a gyerekeket, hiszen nyilvánvaló, hogy a gyerekek vele maradnak, ebben a tekintetben a bíróságok már csak ilyen részrehajlóak. Ráadásul pár hónap, és itt a Valentin-nap, az esküvői évfordulónk.

Tamara egy pillanatig nem biztos abban, hogy jól hallotta. Maga is nehezen tudja eldönteni, melyik fokán is áll az alkoholbetegségnek, és valahol azt olvasta, hogy az egyik hangokat kezd az ember hallani.

– Valentin-nap? – kérdi bizonytalanul, mintha csak orvos volna, aki arra igyekszik biztatni a beteget, hogy bizalmas beszélgetésbe bonyolódjon mindazon nemi betegségekről, amelyeken átesett.

Bernard bólint, és hallgat.

Hirtelen vidámság tör Tamarára. Abszurdnak tűnik számára a helyzet, kezdi magát úgy érezni, mint Bronislaw Malinowski, amikor a vademberek szexuális szokásait tanulmányozta. Viccelni támad kedve, úrrá lesz hát az unalmán, bölcs öreg tartását ölti magára, orrára tolja képzelt szemüvegét, és komoly, professzorhoz illő hangon így szól:

– Valentin-nap. Kevesen tudják, hogy a Valentin-napot valójában a szovjet kutató, gondolkodó és közgazdász, Valentin Valentjejev Valentinovics találta ki, aki az 1918-as év fagyos telén elsőként küldött Leninnek elismerése és rajongása kifejezésekképp vörös postai levelezőlapot. A divat a menekülő trockistákkal együtt Nyugatra, Mexikóba is eljutott, azonban a helyi kultúrával és vallási hagyománnyal való találkozás következtében formáját tekintve

némiképp megváltozott, és úgy terjedt el, mint Szent Valentin... az elmeba-josok védőszentje nevenapjának ünnepe.

Bernard csak percnyi döbbenetét követően reagál. Azt magyarázza Tamarának, hogy nevetget, hogy gúnyolódhat, de egy napon maga is rájön majd, milyen nehéz megbékélni azzal, hogy a szerelem elvesz, hogy kialakul az a gyertya. Merthogy az embereket arra teremtették, hogy a lángjába tekintsenek. Aprót kortyol még a borból, és melankolikus arckifejezéssel bámul maga elé. Ami pedig a Valentin-nap ünnepét illeti, pontosan tudja, hogy angolszász eredetű.

SZATHMÁRY-KELLERMANN VIKTÓRIA FORDÍTÁSA

TOMÁŠ ZMEŠKAL

Az ékírákos szerelmeslevél

– Ha jól értelmezem, amit mondasz, Duarte – mondta Václav –, akkor ez egy kicsit olyan, mint a dinamó és a váltóáram. Csakhogy annak három fázisa van, vagyis az háromféle lenne.

– Ennek inkább az Isteni szentháromsághoz lenne köze, csak hogy azt most inkább békén hagyom. Habár alapvetően valószínűleg igazad lehet.

– Akkor, ha jól értem ezt az egészet, a monda tárgya a Föld kell, hogy legyen – mondta Václav.

– Pontosán, pontosán – skandálta lelkesen Duarte – A mi esetünkben ez a megerőszkolt Föld. Habár, ha körbenézünk magunk körül, nyilván tetszeni fog, amit látunk. És a megerőszkolt Föld kezdetektől fogva a nő allegóriája.

– Ez egy kissé sztereotip, Duarte, nem gondolod? – kérdezte Václav.

– Természetesen, természetesen, de erről nem én tehetek, ráadásul most a háromfázisú elektromos áramról és az Isteni szentháromságról szeretnék beszélgetni veletek.

– Testvéreim, annyira megőrülök egy cigarettáért, hogy már az illatát is érzem – mondta a cukrász.

– Már én is érzem – mondta Václav, és felállt a padról.

Ebben a percben Lukavský doktor rájött, hogy róla beszélnek. A nagy könyvet a táskájába mélyesztette, köhécselt egyet, felállt, átvette a táskáját a vállán és megkerülte a bokrot.

– Jó napot, Marek – mondta.

– Ez az én doktor testvérem, barátaim – mondta a cukrász. – Ők pedig az én drága barátaim, ez Václav – mondta és a középtermetű, fekete bőrű afrikaira mutatott, aki alaposan végigmérte a doktort – és ez Duarte – mutatott egy fél fejfel kisebb, köpcös figurára, aki jóindulatúan bólintott a doktor felé és azt mondta:

– Én Duarte vagyok, dottore. Duarte Alighieri, a barátainak csak Dante.

A doktor cigarettával kínálta őket, Dante rá is gyújtott egyre. Az afrikai a sajtját a kabátzsebébe dugta, és továbbra is az orvost figyelte.

– Na, én most már megyek is – mondta Lukavský doktor.

– Egyáltalán nem vettünk észre, doktor testvérem – mondta a cukrász – ezt teszi a fehér köpeny.

– A fehér köpeny? Hiszen nincs is rajtam – felelte a doktor.

– Hát éppen ez az – mondta a cukrász.

– Akkor jó intézkedést – mondta az afrikai.

Az orvos gyorsan végignézett rajtuk, aztán elindult a rendelő felé. Aznap az ebédlőben odaült az egyik kollégájához a szomszéd pavilonból és elmesélte neki a délelőtti beszélgetést, amelyet nem szándékosan ugyan, de kihallgatott.

– Az egyik, az a néger vagy inkább mulatt, akit Václavnak hívnak, már vagy egy hónapja nálunk van, és elég zavaros eset. Na, és a másik, az meg Dante.

– Dante? – kérdezte Antonín.

– Dante – válaszolta a kolléga.

– És hogy van az, kérlek, hogy ennek a mulattnak cseh neve van, ráadásul Václav?

– Nem sokat beszél másokkal, folyton olvas, vagy ír valamit. Ahogy észrevettem, sokféle dolgot olvas. És a papírokban, amikkel behozták, az állt, hogy néger létére különösen jól megtanult csehül.

– Én azt hittem, azt mondtad, hogy itt született.

– Ez igaz, de néhányan úgy gondolják, hogy egy mulatt, akárkivel állt is össze a cseh szülője, nem tud megtanulni csehül.

– Akkor sem, ha itt született?

– Akkor sem, ha itt született.

– És te mit gondolsz erről?

– Én erről semmit sem gondolok, mert nem akarok kellemetlenségeket.

– Nem furcsa egy kicsit? – kérdezte Antonín.

– Néhányan úgy gondolják, hogy egy mulatt akkor sem tanulhat meg rendesen csehül, ha itt született. Egy néger, az meg pláne nem.

– Akkor sem, ha itt születtek?

– Akkor sem, ha itt születtek. *Á propos*, ez új és forradalmi elmélet.

– Látod, én meg azt hittem, hogy ilyen már nem is létezik... mármint ilyen fajelmélet.

– A faj szót ki ne ejtsd! Tilos! Remélem, senki sem hallott meg minket – mondta Antonín kollégája, és óvatosan körbenézett.

– Jól van – mondta Antonín – nem fogom azt mondani, hogy faj. De azt hittem, hogy ezek az elméletek kivesztek a második világháborúval.

– A második világháborúval? – mondta Antonín kollégája. – Ne haragudj, Tonda, de te annyira naiv vagy. A második világháborúval? – ismételte meg újra, és megvetően égnek emelte a szemét, mintegy jelezve, hogy egyáltalán nem érti a helyi csehszlovák világmindenségnek és a szomszédos régióknak ezt a gyerekes szemléletét.

– Na, de egyáltalán, ki ez a Václav és mivel foglalkozik? – kérdezte Lukavský doktor.

– Kérdeztem, de nem nagyon akart velünk szóba állni, csak annyit mondott, hogy a saját kedvtelésére szöszmötöl azon a valamin. És hogy hagyjuk csak szöszmötölni, ha már úgysem tud rendesen csehül. Ebből jöttem rá, hogy valószínűleg hallott már erről az elméletről.

– Aha – mondta Antonín – na, ha lenne valami új, kérlek, tudasd velem, mert azt hiszem, hogy az egyik paciensemvel barátkozik.

– Persze, számíthatsz rám, már ha az a megtiszteltetés ér, hogy hajlandó lesz velem szóba állni – tette hozzá Antonín kollégája. Eligazgatta a tányérokot a műanyag tálcán, felállt, elbúcsúzott és kivitte a piszkos edényeket a kantinnak abba a sarkába, ahol egy éppen erre a célra szolgáló asztalka állt.

CSOMA BORBÁLA FORDÍTÁSA

Ujjatlan város

A *halál abszenciája* című kiállítás három szerző három különböző nézőpontját lett volna hivatott bemutatni az ember és a halál tematikával kapcsolatban, illetve, hogy a tudat vagy a tudatlanság végeredményben miként határozza meg a boldogság-érzést. Feltétel volt, hogy a szerzők kinyilatkoztatásai mindenféle tradicionális és egzisztencialista felfogástól mentesek legyenek. A lapokban még azt is írták, hogy a kiállítás a valóságot fogja majd ábrázolni, amihez ugyan hozzátartozik a halál-téma elkerülhetetlensége, de közvetlenül a kiállítási anyagban ez nem lesz jelen. Ahogy a projekt kezdeményezője egy korábbi nyilatkozatában elmondta: „A kiállításokra általában jellemző, hogy könnyedebb témákkal foglalkoznak. A halált fokozatosan kizártuk az életünkől, itt az ideje, hogy beszéljünk róla.” Ezeket persze még az előtt nyilatkozta, hogy az újságok címlapjait betöltötték volna a pozsonyi haszfelmetszőről szóló hírek. Alberten kívül, aki Szlovákiában jelentős képzőművészként van számon tartva, s aki napról napra egyre nagyobb hírnévnek örvend (köszönhetően egy a rádióban elhangzott ellentmondásos nyilatkozatának, amely később az interneten keringett tovább), kiállított még egy volt osztálytársa is a Képzőművészeti Egyetemről, aki médiaközegben soha nem volt túl népszerű. Ez az osztálytárs nem azért volt népszerűtlen, mert nem volt elég kreatív, lelkes vagy tájékozott, hanem mert állítólag a ragyás képe elriasztotta a kurátorokat és az újságírókat, legalábbis Albert ezt állította, aki amúgy az osztálytárs alkotásait mindig nagyra becsülte. A harmadik szerző egy szimpla trotli volt, aki a saját árnyékától is be volt szarva, s az utolsó pillanatban azzal az ürüggyel lépett vissza, hogy számára a halál-téma nem tűnik éppen aktuálisnak, mert itt vannak ezek a csúnya sorozatgyilkosságok, meg minden. Ami azt illeti, a szervezőknek ezzel a húzásával elég nagy galibát okozott, mivel a kiállítási anyagot bemutató füzetcskéék már korábban ki lettek nyomtatva. Azzal fenyegetőztek, hogy az anyagiakat a saját zsebéből lesz kénytelen fedezni, esetleg a vagyonos papája fogja állni majd a költségeket. A terem, amelyben az ő képei lettek volna kiállítva, így üresen maradt. Albert meg volt győződve arról, hogy az ominózus tömeggyilkos ennek a vidéki beszarinak igencsak kapóra jött, mert ez a protekciós paraszt az utolsó pillanatban megértette, hogy a munkái legfeljebb akkora hatást váltottak volna ki a közönségben, mint egy karácsonykor megejtett óvodai traccsparti. Az igaz, hogy a kiállítás megítélését némileg befolyásolhatták volna a véres események, tehát már eleve rizikós volt a koncepció, s az, hogy ebben az összefüggésben nem fogja tudni megállni a helyét, még az előítéletektől mentes megveszekedett individualisták szemében sem, akik mind-mind erkölcsi és kulturális felülnézettel rendelkező autonóm lényeknek tartják magukat, tehát a gondolkodó elitről beszélünk, akik bizonyos pillanatokban azért tudatosítják, hogy hol húzódik a cinizmus határa, s akkor a nyitottsággal kevert elitizmusukat szemrebbenés nélkül képesek feláldozni a közös felelősség és a szolidaritás oltárán. Mert minden emberben kéne, hogy legyen egy adag empátia, tehát még a kurátorokban is. És minimum szemtelenség, arrogancia és hidegvérűség létrehozni egy olyan képzőművészeti koncepciót, amely egy lehetséges interpretáció alapján épp akkor nevet a halál szemébe, amikor egy sorozatgyilkos ártatlan embereket mészárol le a városban. Ez most úgy tűnhet, hogy a kiállítás azon igyekezetében, hogy felkelte az érdeklődést, épp így akar reagálni ezekre a szomorú eseményekre, s ez nagyban hasonlít arra az undorítóan fényűző állófogadásra, amit az éhező Szomáliában tartott anno egy gyanús karitatív szervezet. Talán elég lenne, ha a kiállítás *A halál abszenciája* helyett *Az élet poétikája* címet kapná, ahogy azt a fiatal és ambiciózus kurátorhölgy javasolta. De Albert ezt a lehetőséget azzal az indokkal utasította el, hogy nem fogja hagyni, hogy az aktuális körülmények megszarolják.

A volt mészárszék helyén újonnan megnyílt galéria a frissen festett falaktól és az új betonpadlózattól illatozott. Az egyszerű és hatalmas ablakkal

ellátott három kiállító helyiség volt annyira tágas, hogy a galéria az eredeti kolosszális underground hatásából semmit sem veszített. A belső tér egyszerű volt, szinte láthatatlan, sehol egyetlen makula, mi több, az ember semmilyen vészkijáratot vagy a toalett helyét ábrázoló ikontáblát nem talált. Az egyes helyiségek között sem ajtó, sem ajtókeret, sem küszöb nem volt, és minden milliméter pontosan illeszkedett a fehér falhoz, amelyen sem dudorokat, sem kitüremkedéseket nem lehetett találni, így semmi nem terelhetette el a látogatók figyelmét a műalkotásokról. Még a megszáradt festék okozta apró görcsöket és repedéseket is eltüntették. Nehéz elképzelni, hogy ez a hely több évtizeden át mészárszék volt. A galéria üzemeltetőinek fejében természetesen megfordult, hogy meghagynak néhány vaskampót, amelyeken korábban véres lábak, gerincek, vállak és hátsőrészek kalimpáltak. A hentes kampók a helyiségnek a történelemmel való kapcsolatát és a létezés kontinuitását lettek volna hivatva jelképezni. Mert az embereknek szükségük van a múlttal való kapcsolatra és a történelmi szellem átélésére. De végül úgy döntöttek, hogy a hentes kampók ugyanolyan veszélyt jelentenek a galéria számára, mint az esetleges festékgörcsök a falakon.

Ede és a Nöstényfarkas egy órával a kiállítás hivatalos megnyitója után érkezett. A buli éppen kulminált, a bor ingyen volt, részben a távolmaradt művészúr faterjának bőkezűsége jóvoltából. Érdeklődők szép számmal akadtak. Kis csoportok lármás diskurzusba keveredtek, mások pohárral a kezükben vonultak végig a kiállítótermen, s olykor megálltak egy-egy földön heverő tévéképernyő előtt. Ede személyesen is ismert néhány főszert, különösen a jó öreg pogácsát zabáló, és műanyagpohárból langyos fehér bort kortyolgató, kiállításmegnyitókat nagy kedvvel látogató élnököket. A Nöstényfarkas Albertet kereste. Kézen fogta Edét, s együtt vágta utat maguknak a tömegben, hogy eljussanak a harmadik terembe. Ede nem foglalkozott a kiállított tárgyakkal, csak a lába elé nézett, s kerülte a fürkésző tekinteteket. Albert, ahogy meglátta nővérét, szó nélkül otthagya a fiatal hölgykoszorút, amely körüljárongta, és Annához indult.

„Ó, az én kis kedvenceim, jó, hogy látok benneteket, és örülök, hogy engem választottatok egy esőben eltöltött erdei séta helyett.” Arcon puszilta nővérét, Edének kezét nyújtott, közben igyekezett annak fáradt szeméből kiolvasni valami véleményfelét a műalkotásaival kapcsolatban.

„Kértek bort?” kérdezte.

„Kocsival vagyok, és Ede sem iszik,” válaszolta a Nöstényfarkas.

„Szeretnék bemutatni a jövődöbéli ügyfeleidnek.” Albert karjánál fogva megragadta Annát, és a diáklányok felé terelte őt. A Nöstényfarkas Edére pillantott, mintha engedélyt kérne, hogy egy másodpercre egyedül hagyhassa. De Ede háttal állt neki, és érdeklődve nézte a falra festett feliratot: *Emberek, akik nem tudják, hogy meg fognak halni.*

Közelebb lépett a falhoz, ahol színes fényképek lógtak szűk, rózsaszín, műanyag keretekben. Albert termében úgy húsz darab lehetett a kiállított fényképekből, negyvenszer negyven centisek. Az egyikhez közelebb hajolt. A fénykép formai szempontból nem volt különleges, a színek túl voltak dimenzionálva, és a felbontás sem volt nagy dobás, látszott, hogy nem egy tapasztalt fotós munkája. Edét persze ez nem lepte meg. Tudta, hogy a fotó a saját témáján belül hatásos lehet. A képen egy játszótéri libikókán üldögélő kislány volt látható, maximum hat éves lehetett, és az objektívba nevetett. Hosszu szőke haja a válláig ért. A kislány Edét nézte, és szélesen mosolygott. De az őszinte kék szemek nem tudták leplezni, hogy a mosoly kicsit kényszeredett, és nyilván csak az alkalomnak szól. A kislány tekintetében a huncutságon kívül némi kacérságot is fel lehetett fedezni. A fénykép mellett egy cédula volt kiragasztva, ezzel a szöveggel: *Tereza, aki nem tudja, hogy meg fog halni.*

Távol a várostól

Egy eldugott kis utcában laktak fenn a hegyen egy főváros melletti településen, mellettük már szinte csak az erdő volt, körülöttük mezők és dombok. Sose gondolták volna a nagyvárosi léthez szokott rokonok, hogy egyszer valaki közülük egy ilyen helyen köt majd ki. Eleve elképzelhetetlen volt a számukra, hogy a fővároson kívül is lehet élni, jobban mondva máshol, mint annak a leggazdagabb részein, abban a pár dimbes-dombos területben, ahol még úgy-ahogy elviselhető volt az élet, ahol a kis utcákban régi kastélyok és modern villák bújnak meg, ám lakótelepi házak is tarkítják a képet.

Amikor Emma nagymamája először zötykölődött ki az autópályán hozzájuk, majd végiggurult a városka poros, kopott utcáin, aztán a mező mellett végestelen-végig vezető földúton, fel a szúrós bokrokkal bepötyyözött hegy tetejére, akkor meg azon csodálkozott, hogy mégis, sőt, hogy ezen az isten háta mögötti helyen minden olyan szép tud lenni, mint náluk. A kert volt vagy ötezer négyzetméter, benne szikla- és konyhakert, gyümölcsfák, gondosan nyírt gyep, és olyan kilátás, hogy a fővárosi tűzijátékot is lehetett innen látni minden évben.

De azért mégis kellett valamit mondani, legalább annyit, hogy „szép, szép, csak ne lenne ilyen borzasztó távol”, mégse történhetett az meg, hogy valaki, csak úgy büntetlenül megszakítsa a hagyományt, és elmenjen tőlük olyan messzire, ahol már nem lehet minden nap találkozni, vagy legalább elvárni a látogatást, aztán megsértődni, ha a másik ezt nem teljesíti. Ilyen messziről nem lehetett senkit ugrasztani hol egy kiló kenyér, hol egy liter tej miatt, ami egyébként elvárható lett volna a családi szokások szerint, „annak a fél órának igazán bele kell férni mindenkinek az életébe”, mondogatták mindig. Nem, ide nem ért el egyik rokon keze sem, és Emma úgy érezte, végre új életet kezdhet, kitörölhet minden emléket és minden fájdalmat, és úgy vághat bele ebbe a kapcsolatba tiszta lappal, mintha külföldre költözött volna.

Az új helyen mindenük megvolt, amire csak szükségük lehetett. Családi ház perzsa szőnyegekkel, modern bútorokkal, tágas, napos konyhával, hatalmas kert játszótérrel, gyümölcsfákkal, nyári lugassal és grillсарokkal, sőt még egy medencét is terveztek építeni a közeljövőben. Micsoda különbség volt ez a gangos belvárosi házban lévő másfél szobás lakáshoz képest, amelyet még a szülők vettek a lánynak néhány éve, aki soha nem akart a rokonság közelében a hegyen lakni. Azt mondta, neki szüksége van a zajos utcákra, az ablaka alatt éjszaka elrobogó trolis hangjára, és egyébként is innen minden egy percre van, a munkahelye csak úgy, mint a mozik és a kávézók, és különben sem akar bulizás után egy csomó pénzt taxira költeni. Aztán tessék, most mégis egy hegyen kötött ki, igaz, teljesen máshol, de már nem bánta, harmincnégy évesen elég volt már ebből a határtalan sehova nem tartozásból, a korlátlan lehetőségekből, amelyet mindenki úgy irigyelt a fiataloktól. Arra gondolt, nem is jöhetett volna jobbkor ez a találkozás, biztos nem véletlen, hogy egy pár hónap ismeretség után a közös gyerek is úton volt már, a természet tudja, mi a dolga, mosolygott magában Emma, amikor reggelként kiültek a teraszra, hogy megigják a kávéjukat és közben gyönyörködtek a kertben, a fenyvekben, hallgatták a madarakat.

Csak Berta születése után pár hónappal kezdett valami furcsát érezni, eleinte magának sem tudta megfogalmazni, de napról napra feszültebb volt ebben a nagy nyugalomban, először szidta magát, miért kell neki folyton elégedetlenkedni, mit lehet ennél többet kívánni, itt ez a ház, a szép gyerek, a férje egy karnyújtásnyira a közelben dolgozik, de hiába volt minden igyekezete, képtelen volt a rossz gondolatoktól szabadulni.

A régi barátnők messze laktak, a legtöbbszörüknek nem volt kocsija, különben sem lehetett ide úgy kiruccanni, mint ahogy átugrottak egymáshoz a szomszédos utcákban lévő lakásaikba. A szüleit pedig lehetőleg nem hívta, nem akarta hallgatni az apja megjegyzéseit, hogy rossz helyre ültették a fákat,

hogy a szobanövényeket gyakrabban kéne locsolni, hogy miért nem azt a permetezőzt használják, amit múltkor már ajánlott nekik. Hiába próbálta békíteni az anyja, „az apád olyan-amilyen, de mégis az apád, és hogy a Biblia is azt mondja, tiszteld apádat, meg aztán itt van ez a kicsi, akinek szüksége lenne a nagyszüleire is”, Emma mindig talált valami kifogást. Hol a gyerek alvászidejére hivatkozott, hol éppen orvoshoz kellett menniük, hol nagybevásárlást tartottak, hol egyszerűen csak elfelejtett telefonálni.

Így aztán napközben főleg kettesben voltak, otthon nyújták az órákat, szép időben kimentek a kertbe, Berta négykézláb legette a füvet vagy szórta a homokot, aztán bementek a házba, Emma ringatóba ültette, vagy lerakta egy halom játék közé, hadd válogasson kedvére, addig is tudott tőle mást csinálni, bedobott egy mosást, felporszívózott vagy kitergette a vizes ruhát. Próbáltak levegőzni a környéken is, de nem volt játszótér, a városka poros utcáin pedig képtelenség volt sétálni. A legtöbb helyen járda sem volt, vagy ha igen, akkor az is lazán egymás mellé hajigált, különböző magasságú betonkockákból állt, amelyben a babakocsi kereke méterenként elakadt, a kocsit ugratni kellett, hogy átlendüljön vagy állandóan emelgetni. És ha Emma ezzel meg is küzdött, akkor is ott voltak még az ugató kuttyák, amelyek minden alkalommal nekirontottak a kerítésnek, ha egy gyalogos haladt el mellettük.

Milyen érdekes ez a rengeteg kutya, gondolta Emma egyik alkalommal, amikor épp nem azon dühöngött, hogy nem lehet sétálni a városban, hogy nincs egy játszótér, de még egy rendes kávézó sem, csak kocsmák, játéktermek, vérengző ebek, az utcai virágládákban taknyos zsebkendők és törött sörös üvegek. Itt minden ház olyan, mintha egy erődítmény lenne, morfondírozott, mindenhol egy várúr vagy egy várúrnő ül odabenn, csaholó kuttyákkal körbevéve, mint ahogy az ő házukat is egy fekete rottweiler őrizte, csak be ne jöjjön valaki, csak engem hagyjanak békében, nekem nincs közöm semmihez, üzeni itt minden áthatolhatatlan kerítés és a ház előtti senkiföldje, a szemetes, giz-gazos járda. Aki pedig ilyen helyen sétál, gondolta, az ne csodálkozzon, ha senkit sem talál, akivel lehetne két szót váltani.

Mert hiába próbált itt helyben ismerősöket szerezni, hiába járta az utcákat, vagy ment el a szomszéd város játszótérére, ahol persze mindig lehetett a sorstársakkal a gyerek feje felett egy kicsit beszélni, „látom a tiéd sem szereti odaadni a játékait”, „igen, pedig már annyiszor próbáltam neki magyarázni, nem értem, mikor fogja megtanulni”, jött ilyenkor a válasz, és következett egy hosszabb történet a gyerek körüli nehézségekről, amelyben látszólag mindketten egymásra találtak, de aztán mindenki ment a maga dolgára, bevágták a gyerekeket a családi egyterű kocsikba, és Emma a legtöbbszörükkel soha többé nem találkozott.